

ลักษณะทั่วไปทางกายภาพและประชากรของจังหวัดสมุทรสงคราม

1. ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดสมุทรสงคราม

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

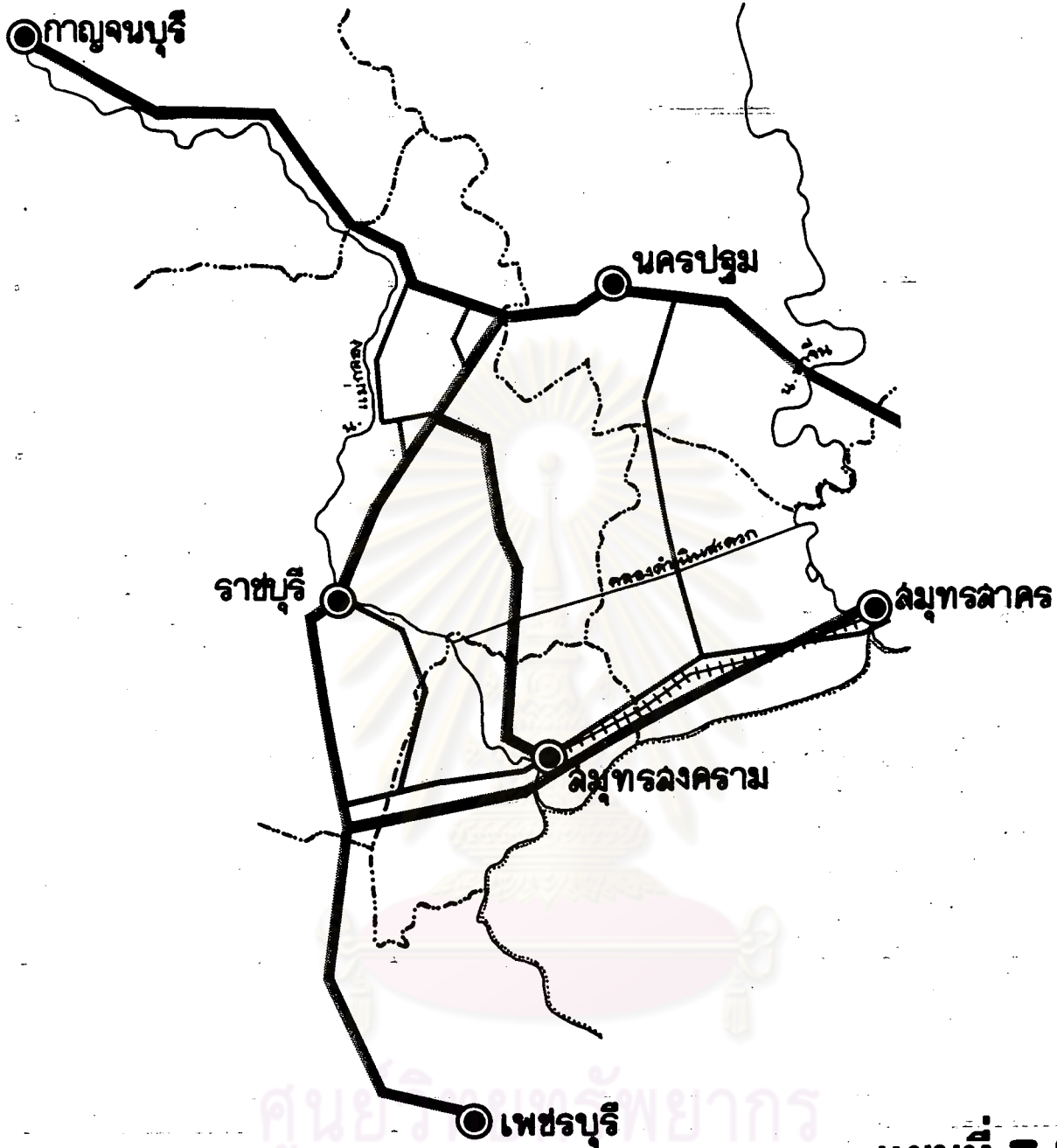
จังหวัดสมุทรสงครามตั้งอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย ตรงชายฝั่งทะเลปากอ่าวแมกลอง ระหว่างเส้นรุ้งที่ $13^{\circ} 31'$ กับ $13^{\circ} 35'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $99^{\circ} 52'$ กับ $100^{\circ} 3'$ ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ธนบุรี - ปากท่อ) 64 กม. มีพื้นที่รวมประมาณ 413.8 ตร.กม.¹ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังต่อไปนี้ (ดูแผนที่ 3.1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับทะเลและอ่าวแมกลอง และจังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี และจังหวัดเพชรบุรี

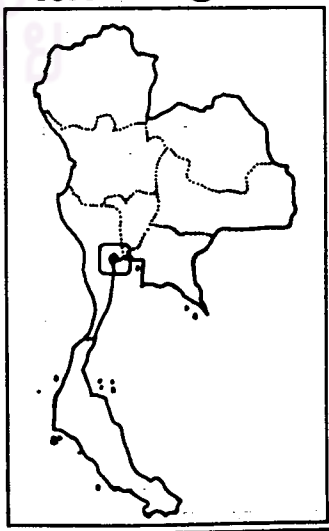
1.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของจังหวัดสมุทรสงครามทั้งหมด เป็นที่ราบลุ่มบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ พื้นที่ดิน เป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทราย ซึ่งโดยทั่วไปมีความเค็มอยู่ควยที่ความลึกระดับหนึ่ง มีแม่น้ำแมกลองไหลผ่านกลาง แบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็น 2 ฝั่งรวม เป็นความยาวของแม่น้ำแมกลอง เฉพาะช่วงที่ย่านจังหวัดสมุทรสงครามประมาณ 22 กม. และมีลำคลองที่แยกจากแม่น้ำแมกลองประมาณ 244 คลอง รวมเป็นความยาวประมาณ 714.62 กม. คิดเป็นพื้นที่น้ำรวมทั้งจังหวัดประมาณ 8.30 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ

¹ตัวเลขจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

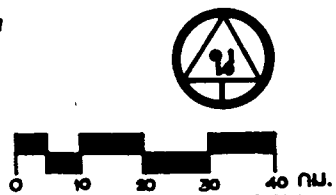
แผนที่ 3.1

แสดง: เส้นทางคมนาคมระหว่างจังหวัด

- สัญลักษณ์:
- ทางหลวงแผ่นดิน
  - ทางหลวงจังหวัด
  - ทางรถไฟ
  - แม่น้ำลำคลอง
  - เส้นแบ่งเขตจังหวัด

ที่มา: กรมทางหลวงแผ่นดิน และแผนที่ 1:50,000 ของกรมแผนที่ทหาร

2.07 ของพื้นที่จังหวัด บริเวณชายฝั่งปากแม่น้ำเป็นที่ราบต่ำ น้ำทะเลท่วมถึง ส่วนใหญ่ในบริเวณดังกล่าวจึงมีป่าชายเลนปกคลุม แลบบางส่วนก็เหมาะสำหรับการทำนาเกลือหรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม

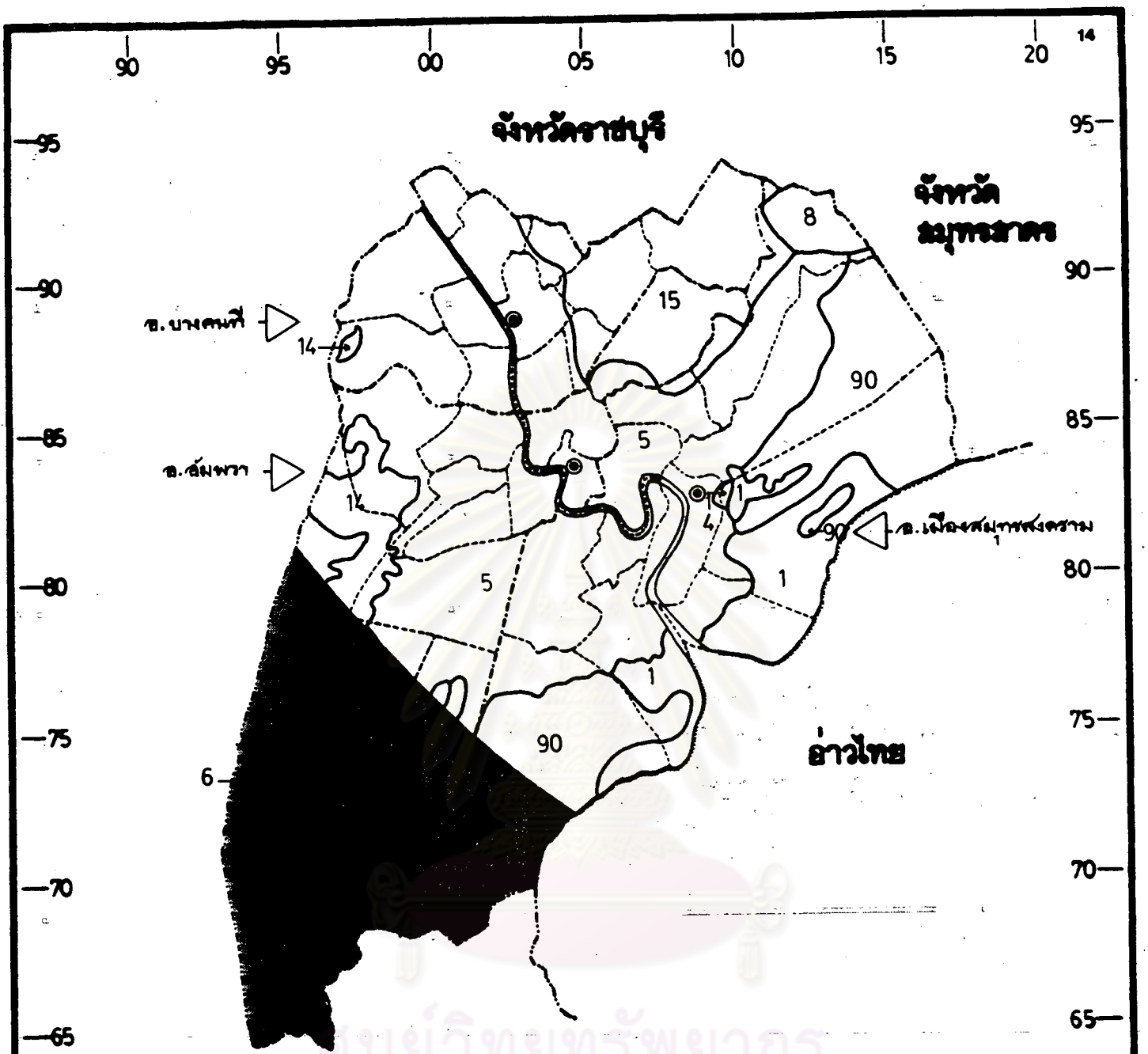
1.1.2 ลักษณะดินและปริมาณน้ำตามธรรมชาติ (ดูแผนที่ 3.2)

กลุ่มดินในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม เกือบทั้งหมดเป็นดินเกิดจากตะกอนนำพามาที่ป้อม ไคแก ชุกดินเทาจีน สมุทรปราการ สมุทรสงคราม บางกอก ชนบุรี และท่าเนินสะดวก ซึ่งเป็นชนิดของดิน Alluvial Soils เป็นดินเหนียวปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลางหรือค่อนข้างสูง และมีการระบายน้ำเร็ว

แหล่งน้ำที่สำคัญในการเกษตรกรรมและการประมงของจังหวัดไคแก แม่น้ำแม่กลอง ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีระดับน้ำไม่ต่ำกว่าระดับดินเท่าใดนัก เกษตรกรสามารถขุดคลองรับน้ำจากแม่น้ำลำคลอง เขามาใช้ในการเกษตรกรรมได้ ปริมาณน้ำในแม่น้ำแม่กลองเปลี่ยนแปลงไม่สม่ำเสมอกับตลอดทั้งปี น้ำจะล้นฝั่งในเดือนสิงหาคมหรือกันยายนของทุกปี ส่วนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูแล้งนั้น น้ำในแม่น้ำแม่กลองจะลดลงมากจนน้ำทะเลไหลเข้ามาแทนที่ สร้างความเสียหายแก่ชาวสวนเป็นอันมาก

สำหรับน้ำใต้ดินนั้น น้ำในชั้นน้ำระดับตื้น (Shallow and Intermediate Aquifer) มีรสกรวยและเค็มไม่อาจนำมาใช้ได้ จึงต้องไปหาน้ำจืดจากชั้นที่ลึกลงไป คือชั้น Deep Aquifer ซึ่งมีปริมาณน้ำอยู่มากเพียงพอแก่ความต้องการ คือ 200 - 300 แกลลอนต่อนาที ในตอนบนของจังหวัด และ 100 - 200 แกลลอนต่อนาทีในตอนกลางของจังหวัด

ในคานปริมาณน้ำฝนในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น เนื่องจากบริเวณพื้นที่เป็นบริเวณขนาดเล็ก จึงไม่มีความแตกต่างกันในส่วนต่าง ๆ ของจังหวัด ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 1,257.5 มม.ต่อปี ซึ่งอยู่ใน

แสดง: ประเภทและชุดดิน - ปริมาณน้ำใต้ดิน

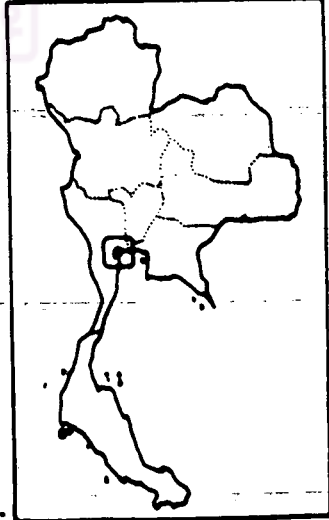
สัญลักษณ์:

ประเภทนครุดดิน	
1 ทั่วไป	4 สมุทรปราการ (เหนือจก)
5 สมุทรสงคราม	6 สมุทรปราการ
8 บางกอก (ที่ต่ำ)	14 ธานี
15 ตำบลสินธุ	63 เขาย้อยสมุทรปราการ
90 นานาชาติและปอสมิงก	7 บางกอก
■ ปริมาณน้ำใต้ดิน 100 - 200 แกกตม/นท	
□ ปริมาณน้ำใต้ดิน 200 - 350 แกกตม/นท	

ที่มา: โครงการพัฒนาชนบทส่วนที่ 1 ภาค 1 พ.ศ. 2517

แผนที่ 3.2

เกณฑ์ที่ต่ำกว่าจังหวัดข้างเคียงเล็กน้อย แต่ก็ เป็นผลดีต่อการทำนาเกลือ และการทำน้ำตาล มะพร้าว รวมทั้งการทำสวนลิ้นจี่ และการเกษตรกรรมอื่น ๆ ส่วนใหญ่ของจังหวัดที่โอนมาจาก แมนำลาคลองมากกว่าน่าน

1.1.3 การแบ่งพื้นที่การปกครอง (ดูตาราง 3.1 และแผนที่ 3.3)

จังหวัดสมุทรสงครามแบ่งการปกครองในปี พ.ศ.2522 ออกเป็น 3 อำเภอ 35 ตำบล 274 หมู่บ้าน และมีการแบ่งพื้นที่ชุมชนหนาแน่นออกเป็นรูปการปกครองท้องถิ่นในรูปของเทศบาล 2 แห่ง และสาขาภิบาลอีก 2 แห่ง 004471

พื้นที่ที่เป็นเขตเทศบาลโตแก เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม มีพื้นที่ 8 ตร.กม. ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม มีความหนาแน่นของประชากร 3,465 คนต่อตร.กม. ในปี พ.ศ.2518 และเทศบาลตำบลอัมพวา มีพื้นที่ 2.5 ตร.กม. ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภออัมพวา มีความหนาแน่นของประชากร 3,198 คน ต่อ ตร.กม. ในปีเดียวกัน รวมพื้นที่ของเทศบาลทั้งสองประมาณ 10.5 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 1.54 ของพื้นที่จังหวัด

ส่วนพื้นที่ที่เป็นสาขาภิบาล โตแก สาขาภิบาลกระดังงา มีพื้นที่ 0.8 ตร.กม. ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลกระดังงา ในท้องที่อำเภอบางคนที มีความหนาแน่นของประชากร 2,340 คนต่อ ตร.กม. ในปี พ.ศ.2519 และสาขาภิบาลบางนกแขวก มีพื้นที่ 3 ตร.กม. ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางนกแขวก และบางส่วนของตำบลบางคนทีในท้องที่อำเภอบางคนที มีความหนาแน่นของประชากร 881 คนต่อ ตร.กม. ในปีเดียวกัน รวมพื้นที่ของสาขาภิบาลทั้งสองแห่ง ประมาณ 3.8 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 0.92 ของพื้นที่จังหวัด

สำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาลและสาขาภิบาลนั้น ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 399.5 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 96.54 ของพื้นที่จังหวัด มีความหนาแน่นเฉลี่ยของประชากร ประมาณ 400 - 500 คนต่อ ตร.กม. ในปี พ.ศ.2518 ซึ่งนับว่าสูงมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นบางตำบลยังมีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าเขตสาขาภิบาลอีกด้วย โตแก ตำบลคลองเขิน และท่าทราย ในท้องที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม และตำบลบางช้าง บางแค และสวนหลวงในท้องที่อำเภออัมพวา ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่า 1,000 คนต่อ ตร.กม. ส่วนตำบลที่มีประชากรเบาบาง

ตาราง 3.1 การแบ่งพื้นที่การปกครองของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2522

เขตการปกครอง	จำนวนตำบล		จำนวนหมู่บ้าน		เทศบาล	สุขาภิบาล	ขนาดตำบล	
	รวม	%	รวม	%			รวม	รวม
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม	11	31.4	77	28.1	1	-	7.0	เล็ก
อำเภออัมพวา	12	34.3	96	35.0	1	-	8.0	กลาง
อำเภอบางคนที	12	34.3	101	36.9	-	2	8.4	ใหญ่
จังหวัดสมุทรสงคราม	35	100.0	274	100.0	2	2	7.14	

ที่มา: กองปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง

ตาราง 3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2518

ประเภทของที่ดิน	การใช้ประโยชน์ในที่ดิน	
	ตร.กม.	%
1. ที่สาธารณะประโยชน์	8.34	2.02
2. ที่เพื่อการเกษตรกรรม ¹	341.50	82.53
3. ที่เพื่อการพาณิชย์	1.60	0.39
4. ที่เพื่อการอุตสาหกรรม	3.20	0.79
5. ที่เพื่ออยู่อาศัย	56.00	13.53
6. ที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ	3.16	0.76
รวม	413.80	100.00

¹รวมพื้นที่ป่าถาวร และพื้นที่ทำนาเกลือและนากุ้ง

ที่มา: สำนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรสงคราม (ยกเว้นข้อ 2 ได้จากการหักพื้นที่อื่นออกจากพื้นที่จังหวัด)

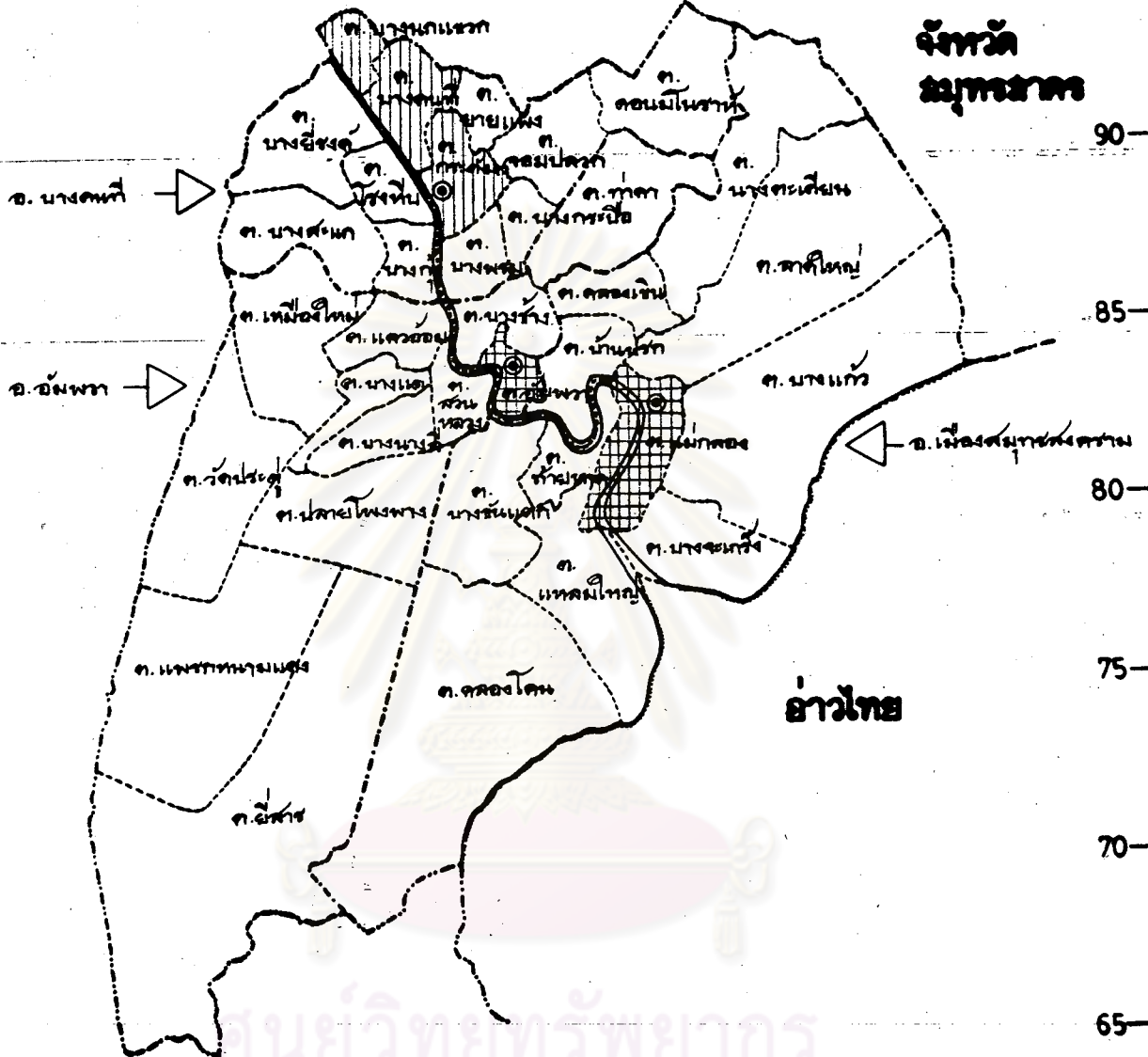
90 95 00 05 10 15 20 17

จังหวัดราชบุรี

จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดนครปฐม

อำเภอไทย

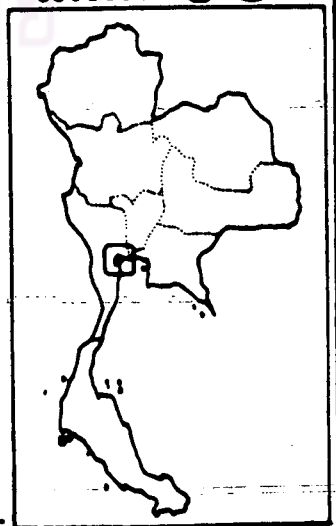
แสดง: การแบ่งเขตปกครองระดับตำบล ของจ.สมุทรสาคร

สัญลักษณ์:

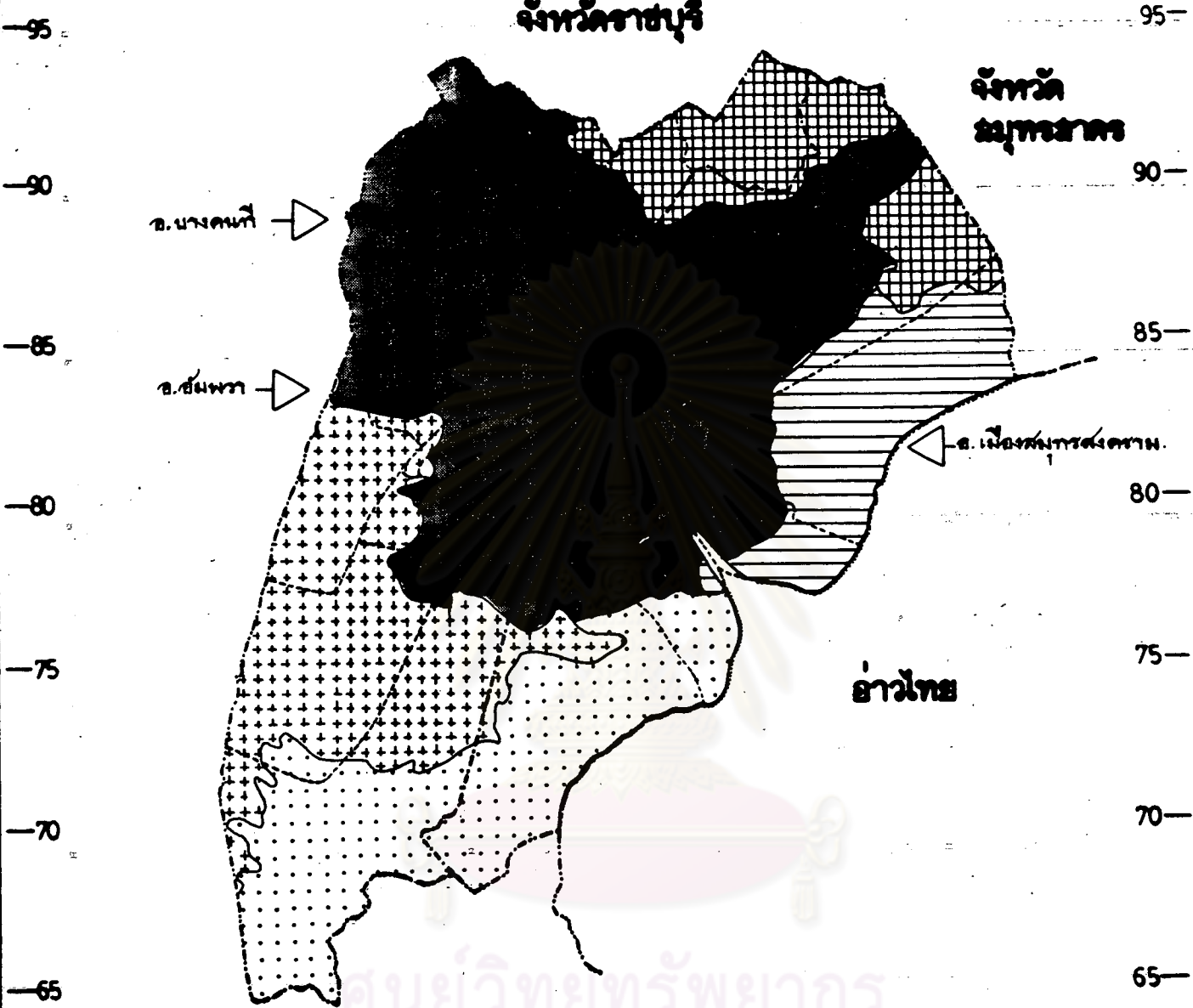
- ตำบลที่ขึ้นศรัทธาในศาสนาทั้งหมดหรือบางส่วน
- ตำบลที่ขึ้นเทศบาล
- เส้นแบ่งเขตตำบล
- เส้นแบ่งเขตอำเภอ
- เส้นแบ่งเขตจังหวัด

ที่มา: ทนายแผนผังสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนที่ 3.3

90 95 00 05 10 15 20 18

จังหวัดเพชรบุรี

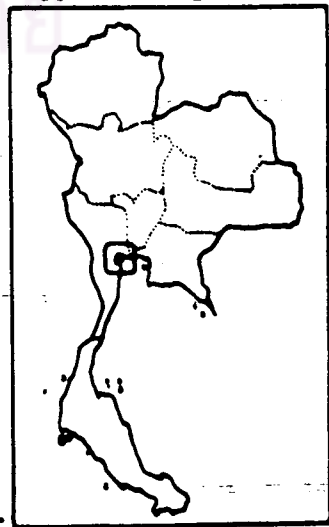
แผนที่ 3.4

แสดง: การใช้ที่ดินของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2517

สัญลักษณ์:

- ชุมชนเมือง
- มรดกซาก
- ไม้ผล และไม้ยืนต้น
- ที่นา
- นาเกลือ และบ่อเลี้ยงกุ้ง
- ป่าชายหาด สวมกับนาเกลือ และบ่อเลี้ยงกุ้ง

ที่มา: กองสำรวจที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

โดยมีความหนาแน่นของประชากรต่ำกว่า 300 คนต่อ ตร.กม. นั้น มีอยู่ 4 ตำบลด้วยกัน คือ ตำบลคลองโตนและบางแก้ว ในท้องที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม และตำบลแพรกหนามแดง และบึงสาร ในท้องที่อำเภออัมพวา ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนและนาเกลือ

1.2 การใช้พื้นที่ดินทางเศรษฐกิจ (ดูตาราง 3.2 และแผนที่ 3.4)

จังหวัดสมุทรสงครามมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม จากสถิติปี พ.ศ.2518 ปรากฏว่ามีพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมถึง 341.50 ตร.กม. หรือร้อยละ 82.53 ของพื้นที่จังหวัด รองลงมาคือพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย 56.00 ตร.กม. หรือร้อยละ 13.53 ของพื้นที่จังหวัดถัดมาคือโคกแก้งที่สาธารณประโยชน์ 8.34 ตร.กม. หรือร้อยละ 2.02 ของพื้นที่จังหวัด ที่เหลือนอกนั้นเป็นพื้นที่เพื่อการพาณิชย์ การอุตสาหกรรม และพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งรวมกันประมาณ 7.96 ตร.กม. หรือร้อยละ 7.96 ของพื้นที่จังหวัด

1.2.1 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ดูตาราง 3.3)

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของจังหวัดสมุทรสงครามแยกออกได้เป็นการใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ทำนาเกลือ และพื้นที่ทำนาทุ่งและเลี้ยงหอยแครง ในด้านการใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจนั้น จากสถิติปี พ.ศ.2518 ปรากฏว่ามีถึง 273.38 ตร.กม. หรือร้อยละ 83 ของพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โคกแก้งสวน โดยเฉพาอย่างยิ่งมะพร้าวน้ำตาลและมะพร้าวผล ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกรวมกันถึง 211.99 ตร.กม. หรือร้อยละ 64.34 ของพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณที่มีการปลูกมะพร้าวมาก โคกแก้ง พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอบางคนที และพื้นที่ตอนบนของอำเภอเมืองและอำเภออัมพวา

นอกจากมะพร้าวแล้วยังมีการปลูกลิ้นจี่ในเขตตำบลเหมืองใหม่ แควอ้อม และบางแค ในท้องที่อำเภออัมพวา และตำบลบางสะแก บางกุ้ง และบางพรหม ในท้องที่อำเภอบางคนที มีพื้นที่เพาะปลูกรวมกัน 2.96 ตร.กม. หรือร้อยละ 0.90 ของพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนั้นยังมีการปลูกองุ่นในเขตตำบลคอนมะโนรา ในท้องที่อำเภอบางคนที และปลูกผลไม้อื่นรวมทั้งผักต่าง ๆ ทั่วไป โดยเฉพาะทางตอนบนของจังหวัดที่น้ำเค็มขึ้นไม่ถึง

ตาราง 3.3 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม
พ.ศ.2518 - 2519

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่	
	กม. ²	%
1. พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ ⁺	273.38	83.00
1.1 มะพร้าวน้ำตาล	159.05	48.29
1.2 มะพร้าวผล	52.94	16.07
1.3 ลิ้นจี่	2.96	0.90
1.4 องุ่น	2.50	0.76
1.5 พริก	4.21	1.28
1.6 ขาว	17.93	5.44
1.7 ผลไม้และผักต่าง ๆ	33.79	10.26
2. พื้นที่ทำนาเกลือ ⁺⁺	11.05	3.36
3. พื้นที่ทำนากรัง ⁺⁺	20.80	6.32
4. พื้นที่เลี้ยงหอยแครง ⁺⁺	1.54	0.47
5. พื้นที่ป่าไม้ ⁺⁺	22.58	6.85
รวม	329.35	100.00

⁺ สถิติปี พ.ศ.2518

⁺⁺ สถิติปี พ.ศ.2519

ที่มา: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ.2520 - 2524

ในเขตจังหวัดสมุทรสงครามมีการปลูกข้าวคอนขางน้อย จากสถิติปี พ.ศ. 2518 ปรากฏว่ามีพื้นที่ปลูกข้าวอยู่เพียง 17.93 ตร.กม. หรือร้อยละ 5.44 ของพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณที่มีการปลูกข้าว ไคแก พื้นที่ทางตะวันตกของท้องที่อำเภออัมพวา

ในตำบลป่าไม้อของจังหวัดสมุทรสงครามนั้น เป็นป่าชายเลนน้ำเค็มประเภทไม้โกงกาง ไม้แสม และไม้รุ่ม พื้นที่ป่าส่วนใหญ่อยู่ในที่ดินกรรมสิทธิ์เอกชน ในท้องที่อำเภอเมือง และอำเภออัมพวา มีการปลูกป่าทดแทนในส่วนที่ตัดไปทำประโยชน์อยู่ตลอดเวลา พื้นที่ป่าไม้ถือครองรวมกันทั้งหมดประมาณ 22.58 ตร.กม. หรือร้อยละ 6.85 ของพื้นที่เกษตรกรรม

สำหรับการทำนาเกลือนั้นมีอยู่ในเขตตำบลบางแก้วและลาดใหญ่ ในท้องที่อำเภอเมือง มีพื้นที่รวมกันประมาณ 11.05 ตร.กม. ในปี พ.ศ. 2519 ส่วนการทำนาถ้างนั้นมีอยู่ในเขตตำบลลาดใหญ่ บางแก้ว และคลองโคน ในท้องที่อำเภอเมือง และตำบลยี่สารในท้องที่อำเภออัมพวา มีพื้นที่รวมกันประมาณ 20.80 ตร.กม. นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงหอยแครงในอ่าวแมกลองอีกด้วย

1.2.2 พื้นที่อื่น ๆ

พื้นที่อื่น ๆ ไคแกพื้นที่ที่เป็นที่คั่งของชุมชนทาง ๆ โดยขยงออก เป็นพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย พื้นที่เพื่อการพาณิชย์และการอุตสาหกรรม นอกจากนั้นยังมีพื้นที่สาธารณประโยชน์ และพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งไม่ระบุเอาไว้ จากสถิติปี พ.ศ. 2518 ปรากฏว่าพื้นที่เหล่านี้เมื่อรวมกันแล้วมีอยู่เพียง 69.14 ตร.กม. หรือร้อยละ 17.95 ของพื้นที่จังหวัด โดยที่ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยถึง 56.00 ตร.กม. หรือร้อยละ 81 ของพื้นที่อื่น ๆ ส่วนพื้นที่นอกเหนือจากที่อยู่อาศัยแล้วมีอยู่น้อยมาก โดยเฉพาะพื้นที่เพื่อการพาณิชย์มีอยู่เพียง 1.60 ตร.กม. เท่านั้น

สำหรับพื้นที่ดินที่รกร้างว่างเปล่า ไม่ไคทำประโยชน์หรือทำประโยชน์ไม่ได้นั้น ไม่ปรากฏว่ามีอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากการอยู่กันอย่างหนาแน่นของประชาชน ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้พื้นที่ดินทุกส่วนให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ

1.2.3 แนวโน้มของการใช้พื้นที่ดินทาง เศรษฐกิจ

จากสภาพทั่วไปของบ้าน เมืองที่มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น ความจำเป็นในการใช้พื้นที่เพื่อพักอาศัย การพาณิชย์และการอุตสาหกรรม รวมทั้งพื้นที่สาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของจังหวัดสมุทรสงคราม มีแนวโน้มสูงขึ้น และจากการที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มที่อยู่แล้วในปัจจุบันดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัด เชนว่าจะมีการหยุดชะงักในการขยายพื้นที่ทางด้านการเกษตรกรรม นอกจากนั้นยังมีความจำเป็นที่จะต้อง เปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินจากเพื่อการเกษตรกรรม มาเป็น เพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกด้วย ทำให้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลง ซึ่งก็จะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในภาคเกษตรกรรม ไปสู่พื้นที่ที่มีโอกาสขยายตัวทางเกษตรกรรมสูงกว่าในจังหวัดข้างเคียง หรือมีฉะนั้น ก็เปลี่ยนอาชีพเขาไปทำงานในเมืองต่อไป

1.3 เส้นทางคมนาคมขนส่ง (ดูแผนที่ 3.5)

จังหวัดสมุทรสงครามแต่เดิม เป็นเมืองปิด ไม่มีทางหลวงแผ่นดินตัดผ่าน การคมนาคมขนส่งโดยทั่วไปจึงอาศัยแม่น้ำลำคลอง ซึ่งมีอยู่มากมายติดต่อกันทั่วถึงทุกท้องที่ เส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำที่สำคัญก็คือ แม่น้ำแม่กลอง ซึ่งไหลผ่านที่ตั้งอำเภอทั้งสามของจังหวัด และเชื่อมต่อกับตัวเมืองราชบุรีอีกด้วย นอกจากนั้นยังมีลำคลองค้ำเนินสะควก เชื่อมคอแม่น้ำแม่กลองกับแม่น้ำท่าจีนในเขตจังหวัดสมุทรสาคร และมีคลองภาษีเจริญเชื่อมต่อไปจนถึงกรุงเทพมหานคร สามารถใช้ เป็นเส้นทางลำเลียงขนส่งสินค้าไปยังเมืองหลวงได้

นอกจากการคมนาคมขนส่งทางน้ำแล้ว ยังมีการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ โดยรถไฟสายแม่กลอง - วงเวียนใหญ่ แต่ไม่ค่อยสะดวกนัก เนื่องจากคลองลัดเรือข้ามแม่น้ำท่าจีนในช่วงคอรถไฟที่มหาชัย นอกจากนั้นพื้นที่ที่ให้บริการบริการยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย ทำให้บทบาทของรถไฟค่อนข้างน้อยตามไปด้วย

ในสภาพการปัจจุบัน การที่มีทางหลวงแผ่นดินตัดผ่าน ประกอบกับการตัดถนนเชื่อมต่อกันภายในตัวจังหวัด ทำให้จังหวัดสมุทรสงครามกลายเป็นเมืองเปิด สามารถคมนาคมติดต่อ

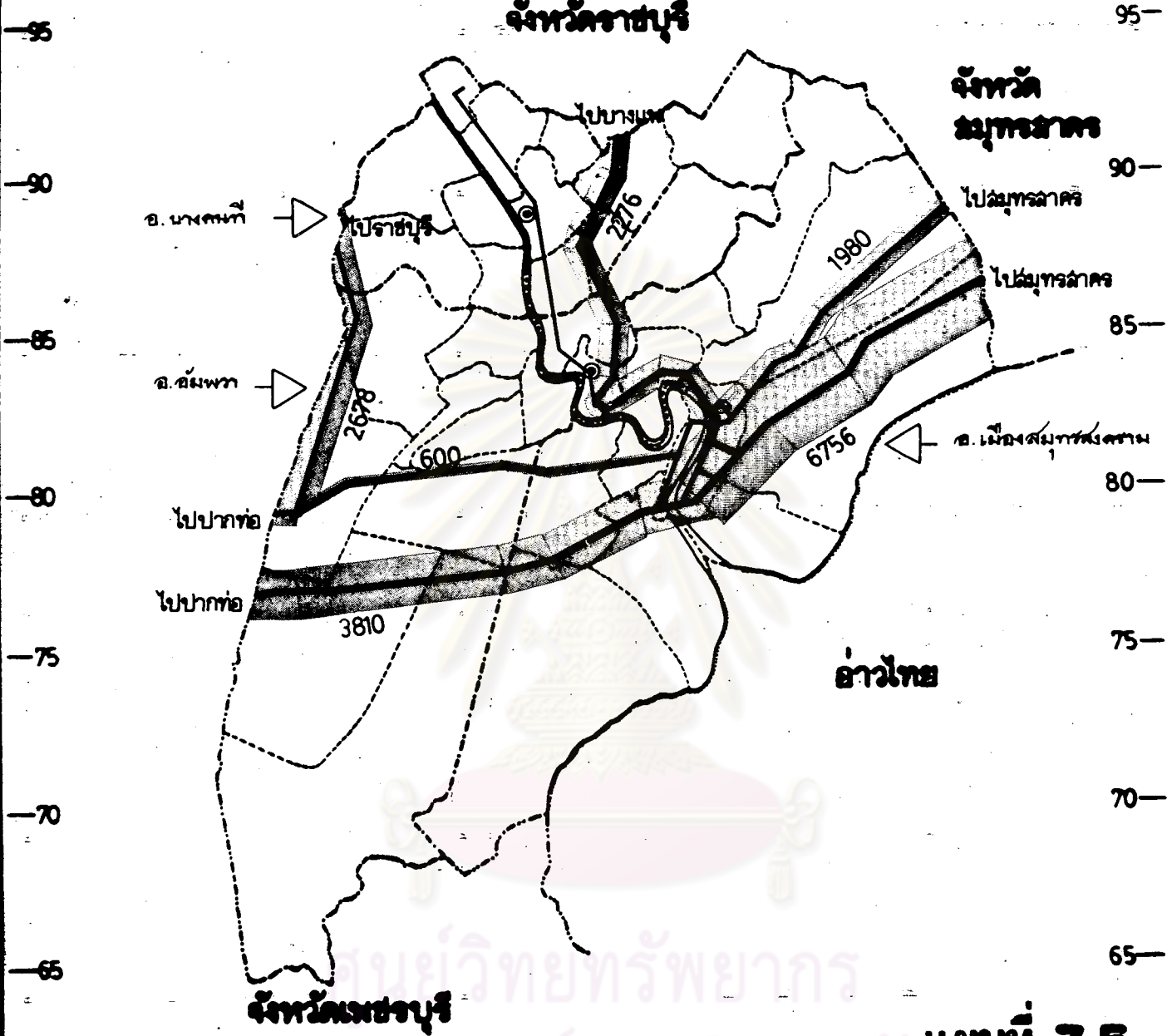

กับเมืองหลวงและจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น ความสำคัญของการคมนาคมขนส่งทางถนนได้เข้ามามีบทบาทแทนที่การคมนาคมขนส่งทางน้ำ และทางรถไฟ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อระหว่างจังหวัด ทางหลวงแผ่นดินที่นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด และของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เป็นอย่างมากก็คือ ทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี-ปากท่อ ซึ่งช่วยย่นระยะเวลาในการเดินทางระหว่างกรุงเทพมหานคร และจังหวัดทางภาคใต้ให้สั้นลงไ้มาก ปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวันบนถนนสายนี้ ในปี พ.ศ. 2520 ประมาณ 6,756 คัน ในช่วงระหว่างจังหวัดสมุทรสาครกับจังหวัดสมุทรสงคราม และ 3,810 คัน ในช่วงระหว่างจังหวัดสมุทรสงครามกับอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เส้นทางที่สำคัญรองลงมาได้แก่ทางหลวงแผ่นดินสายบางแพ - สมุทรสงคราม มีปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวันในปี พ.ศ. 2520 ประมาณ 2,276 คัน และทางหลวงจังหวัดสายสมุทรสงคราม - ราชบุรี มีปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อวันในปีเดียวกันประมาณ 2,678 คัน นอกจากนั้นยังมีทางหลวงจังหวัดสายสมุทรสงคราม-สมุทรสาคร กับสายสมุทรสงคราม - ปากท่อ และทางหลวงภายในจังหวัดอีก 3 เส้นทางคือ เส้นทางสายสมุทรสงคราม-อัมพวา-บางนกแขวก สายสมุทรสงคราม-ลาดใหญ่ และสายสมุทรสงคราม-บางจะเกร็ง ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่งภายในจังหวัด อย่างไรก็ตามในบางท้องที่ที่ทางหลวงยังตัดผ่านไปไม่ถึงก็นับว่าการคมนาคมขนส่งทางน้ำยังมีความสำคัญอยู่มาก

เมื่อพิจารณาเส้นทางคมนาคมขนส่งดังกล่าวข้างต้นแล้วจะเห็นว่า เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญที่สุดของจังหวัด โดยมีทางหลวงสายสำคัญ ๆ หลายสายมาบรรจบกัน คือ ทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี - ปากท่อ และสายบางแพ - สมุทรสงคราม ทางหลวงจังหวัดสายสมุทรสงคราม - สมุทรสาคร และสายสมุทรสงคราม - ปากท่อ รวมทั้งทางหลวงภายในจังหวัดอีกหลายสาย ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าเอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เป็นอย่างมาก

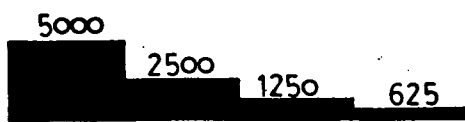
90 95 00 05 10 15 20 24

แสดง: ปริมาณการจราจรบนถนน จ. ลมุทรลลครรรม ปี 2520

สัญลักษณ์:

ปริมาณการจราจรเฉลี่ย < คัน/วัน >

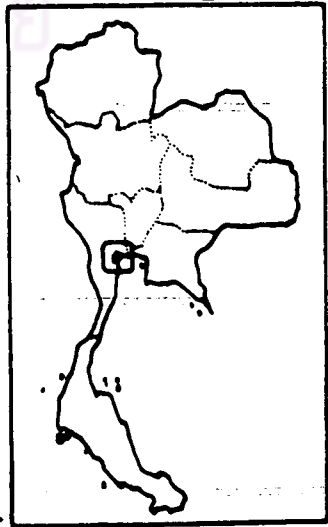

- ทางหลวงท้องถิ่น
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางหลวงแผ่นดิน

ที่มา: กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม.

แผนที่ 3.5

2. ลักษณะประชากรของจังหวัดสมุทรสงคราม

2.1 ขนาดของจำนวนประชากรในระดับตำบล (ดูแผนภูมิ 3.1 แผนที่ 3.6 และตาราง 3.4)

ในการพิจารณาจำนวนประชากร เพื่อแบ่งกลุ่มชุมชนต่าง ๆ ตามความสัมพันธ์ของขนาดประชากรนั้น สถิติจำนวนประชากรในพื้นที่การปกครองที่เล็กที่สุดที่สามารถนำมาศึกษาได้ก็คือ ประชากรระดับตำบล

จากสถิติประชากรรายตำบลของจังหวัดสมุทรสงครามในปี พ.ศ. 2518 สามารถแบ่งกลุ่มตำบลออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ตามขนาดประชากรได้เป็น 6 กลุ่มด้วยกัน คือ (ดูแผนภูมิ 3.1)

กลุ่มที่ 1 มีจำนวนประชากรมากกว่า 25,000 คนขึ้นไป มีอยู่เพียงตำบลเดียว คือ ตำบลแม่กลอง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

กลุ่มที่ 2 มีจำนวนประชากรระหว่าง 7,000 คน - 10,000 คน มีอยู่ 4 ตำบลด้วยกัน และมีตำบลอัมพวาเป็นที่ตั้งของเทศบาลตำบลอัมพวา

กลุ่มที่ 3 มีจำนวนประชากรระหว่าง 6,000 - 7,000 คน มีอยู่ 4 ตำบลเช่นกัน ไม่มีตำบลใดเป็นที่ตั้งของเทศบาลหรือสุขาภิบาล

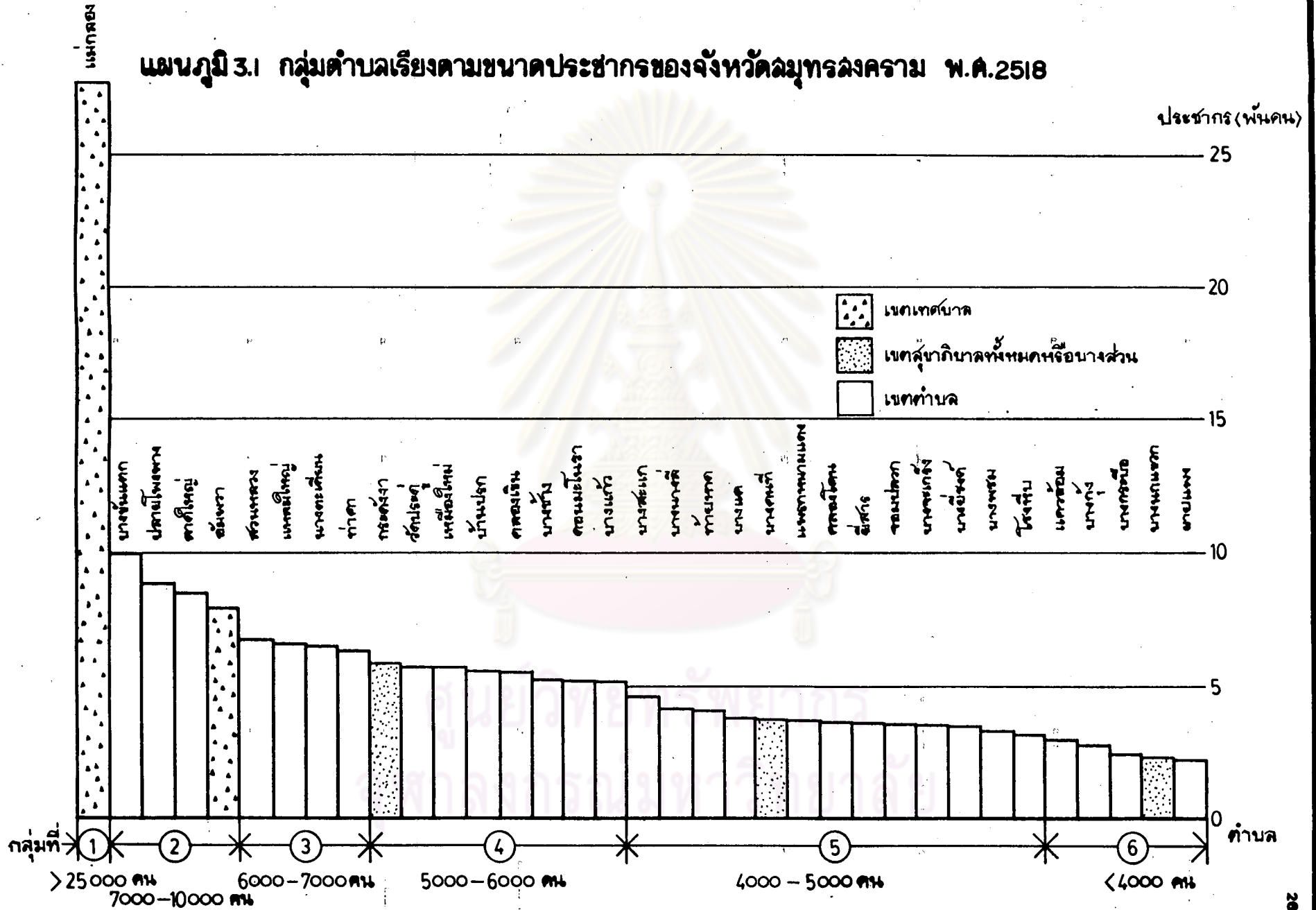
กลุ่มที่ 4 มีจำนวนประชากรอยู่ระหว่าง 5,000 - 6,000 คน มีอยู่ 8 ตำบล และมีตำบลกระดังงา ซึ่งเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลกระดังงา

กลุ่มที่ 5 มีจำนวนประชากรระหว่าง 4,000 - 5,000 คน มีอยู่ 13 ตำบล และมีตำบลบางคนที ซึ่งเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบางนกแขวก

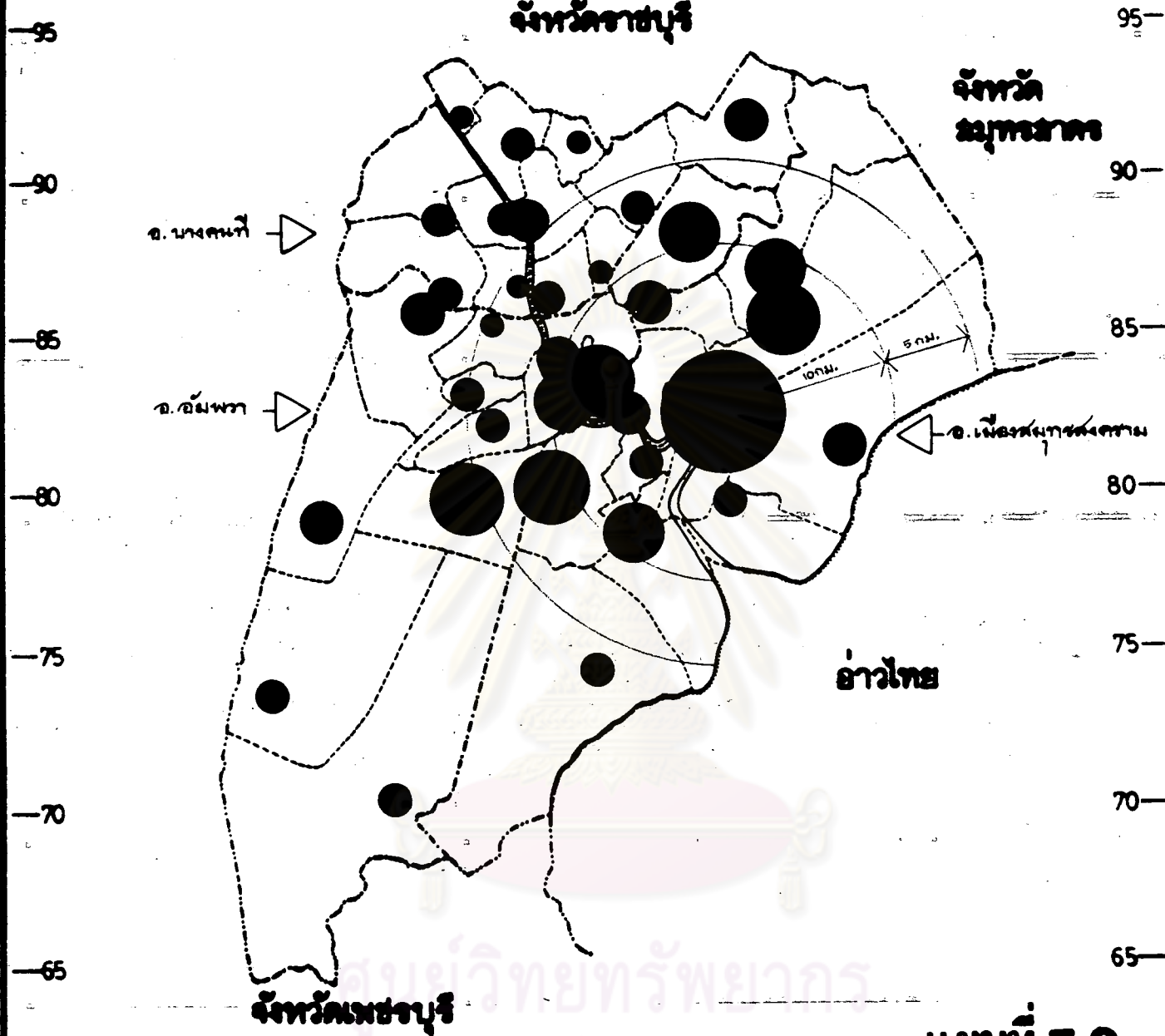
กลุ่มที่ 6 มีจำนวนประชากรน้อยกว่า 4,000 คน มีอยู่ 5 ตำบล และมีตำบลบางนกแขวกเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลบางนกแขวก

จะเห็นได้ว่า ขนาดของจำนวนประชากรในระดับตำบลจากกลุ่มต่าง ๆ ข้างบน ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับการปกครองท้องถิ่นในรูปของเทศบาลและสุขาภิบาลมากนัก โดยที่มีการกระจายตัวของตำบลที่เป็นที่ตั้งของเทศบาลและสุขาภิบาลไปอยู่ในกลุ่มต่าง ๆ เกือบทุกกลุ่ม ทั้งนี้สาเหตุสำคัญก็เนื่องมาจากความแตกต่างของขนาดตำบลนั่นเอง ซึ่ง

แผนภูมิ 3.1 กลุ่มตำบลเรียงตามขนาดประชากรของจังหวัดมทรล่งครวม พ.ศ.2518

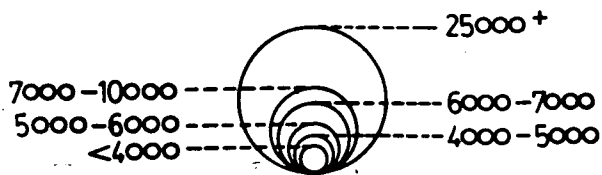
90 95 00 05 10 15 20 27

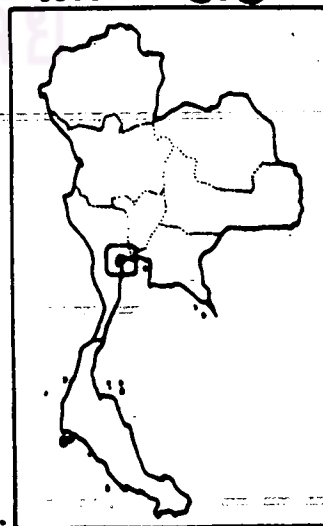
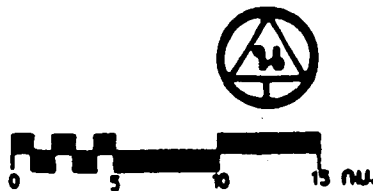
แผนที่ 3.6

แสดง: การกระจายตัวของประชากรในระดับตำบล พ.ศ.2518

สัญลักษณ์: การกระจายตัวของประชากร (คน)

ที่มา: แผนภูมิ 3.1

ตาราง 3.4 พื้นที่ การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากรระดับตำบลของจังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่าง พ.ศ. 2509 - 2518

เขตการปกครอง ตำบล	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนประชากร		การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร			ความหนาแน่นประชากร	
		พ.ศ. 2509	พ.ศ. 2518	จำนวนเพิ่ม 2509 - 2518	%ของ 2509 (5) เป็น % ของ (3)	%ของยอดรวมการ เปลี่ยนแปลง	พ.ศ. 2509	พ.ศ. 2518
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม	166.6	75,799	86,850	11,051	14.4	63.3	456	521
1. แม่กลอง**	8.0	22,642	27,717	5,075	22.4	29.1	2,830	3,465
2. คลองโคน	35.5	3,090	3,730	640	20.7	3.7	87	105
3. แห้วใหญ่	13.1	5,759	6,577	818	14.2	4.7	440	502
4. ท่ายหาค	3.9	3,886	4,043	157	4.0	0.9	996	1,037
5. บางขันแตก	11.4	9,748	9,921	173	1.8	1.0	855	870
6. บางจะเกร็ง	7.9	3,276	3,569	293	8.9	1.7	415	452
7. บางแก้ว	31.3	4,223	5,132	909	21.5	5.2	135	164
8. ลาดใหญ่	28.2	7,653	8,497	844	11.0	4.8	271	301
9. นางตะเคียน	15.6	4,890	6,518	1,628	33.3	9.3	314	418
10. คลองเขิน	4.9	5,107	5,569	462	9.0	2.6	1,042	1,137
11. บ้านปรก	6.8	5,525	5,577	52	0.9	0.3	813	820

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
อำเภออัมพวา	168.8	60,552	65,169	4,617	7.6	26.5	359	386
1. อัมพวา**	2.5	8,137	7,996	- 141	-1.7	-0.8	3,255	3,198
2. เข้มองใหม่	13.8	5,657	6,129	472	8.3	2.7	410	444
3. วัดประดู่	15.9	4,887	5,703	816	16.7	4.7	307	359
4. บางช้าง	5.6	5,013	5,200	187	3.7	1.1	895	929
5. แพรกหนามแดง	30.7	3,697	3,736	39	1.1	0.2	120	122
6. แควจอม	5.6	2,842	2,949	107	3.8	0.6	508	527
7. ปลายโพรงพาง	14.0	7,966	8,893	927	11.6	5.3	569	635
8. บางนางลี่	5.1	3,745	4,060	315	8.4	1.8	734	796
9. บึงสาร	55.7	3,477	3,693	216	6.2	1.2	62	66
10. บางแค	3.7	3,411	3,759	348	10.2	2.0	922	1,016
11. ส่วนหลวง	4.2	6,326	6,721	395	6.2	2.3	1,506	1,600
12. ทาครา	12.0	5,394	6,330	936	17.4	5.4	450	528

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
อำเภอบางคนที	67.3	40,557	42,729	1,772	4.4	10.2	603	629
1. บางนกแขวก*	2.7	2,324	2,267	- 57	- 2.5	- 0.3	861	840
2. ขยายแพง	2.9	1,903	2,139	236	12.4	1.4	656	738
3. โโรงพิมพ์	3.7	2,841	3,074	233	8.2	1.3	768	831
4. บางพรม	3.7	2,899	3,226	327	11.3	1.9	784	872
5. คอเมะโนรา	11.0	4,840	5,181	341	7.0	2.0	440	471
6. บางยี่รงค์	9.8	3,514	3,427	- 87	-2.5	- 0.5	359	350
7. บางกุง	3.5	2,674	2,719	45	1.7	0.3	764	777
8. บางกระบือ	3.0	2,161	2,402	241	11.2	1.4	720	801
9. กระดังงา *	5.4	5,330	5,843	513	9.6	2.9	987	1,082
10. จอมปลวก	6.6	3,699	3,647	-52	-1.4	-0.3	561	553
11. บางสะแก	9.2	4,747	4,665	-82	-1.7	-0.5	516	507
12. บางคนที	5.8	3,625	3,739	114	3.1	0.6	625	645
จังหวัดสมุทรสงคราม	402.7	176,908	194,348	17,440	9.9	100.0	440	483

หมายเหตุ :
++ คำบาลีที่เป็นเทศบาล
+ คำบาลีที่เป็นสุขาภิบาลทั้งหมดหรือบางส่วน

- ที่มา :
- (2) ตัวเลขจากการวัดพื้นที่โดยใช่เครื่องวัดแผนที่ ปรับตัวเลขกับข้อมูลรายอำเภอของกรมการปกครอง (ใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2515)
  - (3) ข้อมูลรายตำบล ของจังหวัดสมุทรสงคราม จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ
  - (4) ข้อมูลจากแบบรายงานจำนวนราษฎร ประจำปีเดือนธันวาคม 2518 จังหวัดสมุทรสงคราม จากที่ว่าการจังหวัด ฯ
  - (5) = (4) - (3)
  - (6) = $\frac{(5) \times 100}{(3)}$
  - (8) = (3)/(2)
  - (9) = (4)/(2)

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำบลที่มีพื้นที่มากที่สุด และตำบลที่มีพื้นที่น้อยที่สุดของจังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่แตกต่างกันถึง 20 เท่า คือ ตำบลยี่สาร มีพื้นที่ 55.7 ตร.กม. ขณะที่ตำบลอัมพวา มีพื้นที่เพียง 2.5 ตร.กม. เท่านั้น

ขนาดตำบล เมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากรที่สัมพันธ์กับที่ตั้ง (ดูแผนที่ 3.6) มีที่น่าสนใจ เกือบว่า ตำบลที่มีประชากรมากกว่า 6,000 คนขึ้นไป ส่วนใหญ่เกาะกลุ่มกันอยู่ในบริเวณตอนกลางของจังหวัด ซึ่งมีแม่น้ำแม่กลอง เป็นแกนหลัก และมีเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญที่สุด โดยชุมชนดังกล่าวอยู่ในรัศมีจาก เทศบาลเมืองสมุทรสงครามมากที่สุดไม่เกิน 15 กม. และอยู่ในโครงข่ายของ เส้นทางคมนาคมขนส่งทางบก คือ ทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี - ปากท่อ และสายบางแพ - สมุทรสงคราม กับทางหลวงจังหวัดสายสมุทรสงคราม - สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม - ปากท่อ ส่วนเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำโคกแก่ง แม่น้ำแม่กลอง

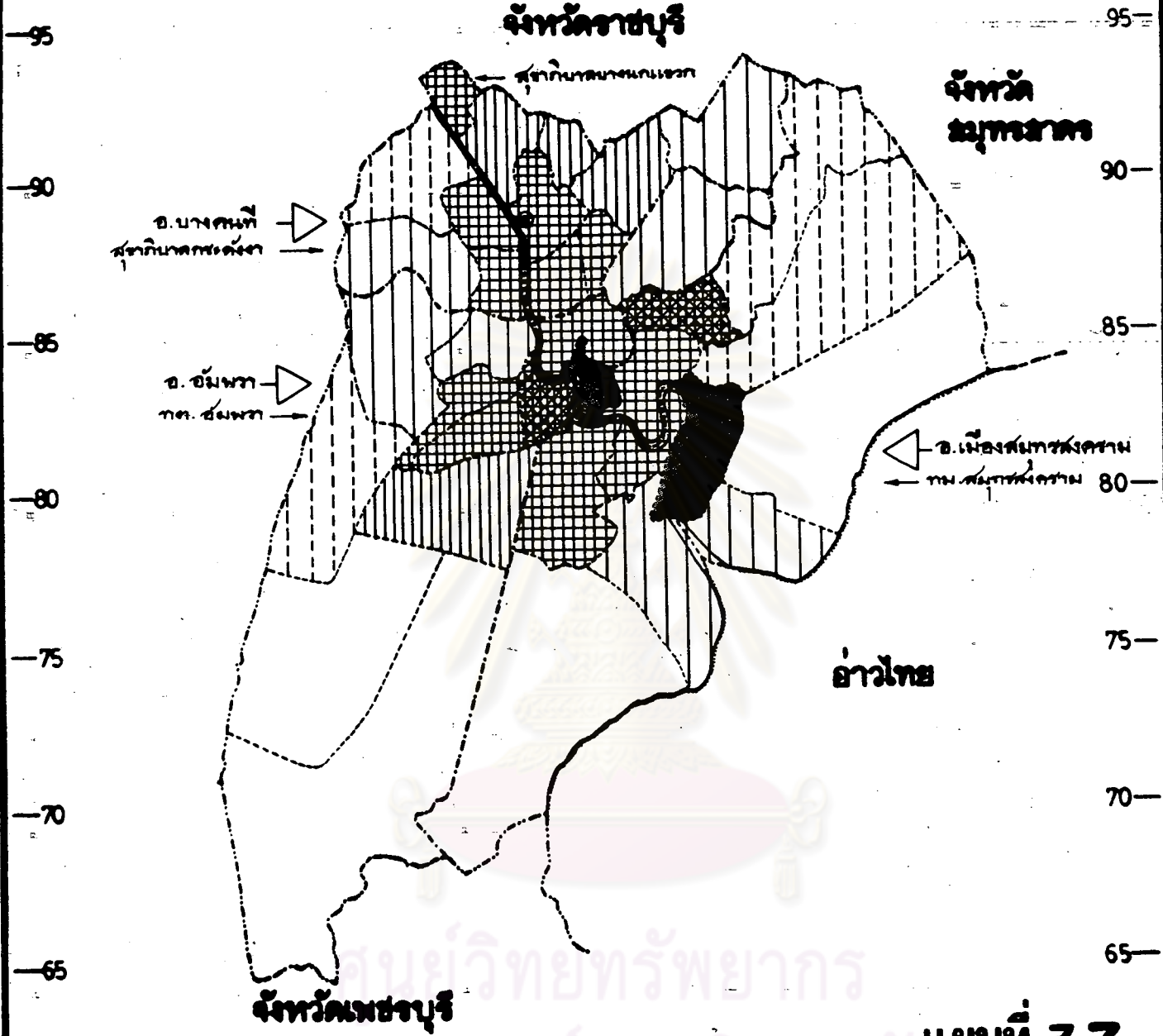
2.2 การกระจายตัวของประชากรในพื้นที่

(ดูตาราง 3.4 แผนที่ 3.7 และ 3.8)

การกระจายตัวของประชากรในพื้นที่นั้น เราพิจารณาได้จากความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ ซึ่งโดยทั่วไปมีหน่วยเป็น คนต่อ ตร.กม. ข้อมูลที่นำมาใช้วิเคราะห์ในรายละเอียดก็คือ ข้อมูลระดับตำบล¹

ข้อมูลเกี่ยวกับขนาดพื้นที่ของตำบลต่าง ๆ ของจังหวัดสมุทรสงคราม ยังไม่ได้มีการจัดทำขึ้นเป็นทางการ และเส้นแบ่งเขตการปกครองในระดับตำบลก็ยังไม่แน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ยึดเอาแนวเส้นแบ่งเขตตำบลจากแผนที่รายอำเภอ มาตราส่วน 1:50,000 ของหน่วยแผนที่สถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหลัก แล้วคำนวณด้วยเครื่องวัดแผนที่ นำมาเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่ปรากฏในรายงานของกรมการปกครอง และปรับแก้เลขพื้นที่ร่วมกับสถิติของกรมการปกครอง อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปรากฏตัวเลขพื้นที่และความหนาแน่นของประชากรดังในตารางที่ 3.4 ซึ่งเป็นตัวเลขที่พอจะเชื่อถือได้ และคาดว่าจะช่วยให้สามารถมองภาพรวมของการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามได้ชัดเจนพอสมควร

90 95 00 05 10 15 20 33

แสดง: ความหนาแน่นประชากรจังหวัดสมุทรสงคราม ปี 2509

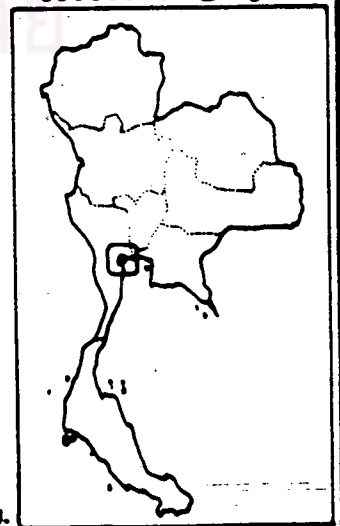
สัญลักษณ์:

ความหนาแน่นของประชากร (คน/กม. ²)	
	2900 - 3300
	1000 - 2000
	700 - 1000
	560 - 700
	400 - 560
	200 - 400
	< 200

ที่มา: ตาราง 3.4

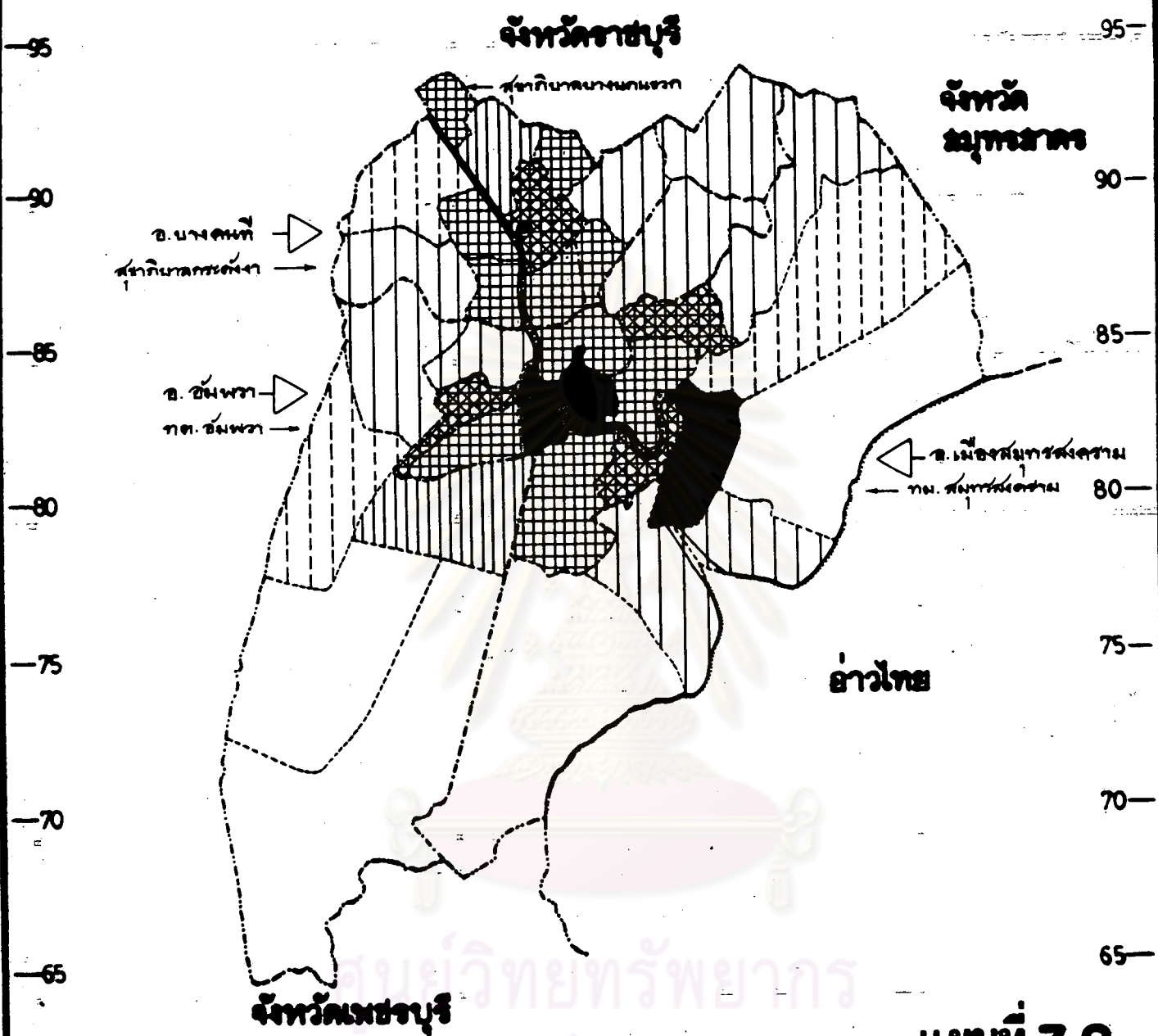

แผนที่ 3.7

90 95 00 05 10 15 20 34

แสดง: ความหนาแน่นประชากรจังหวัดลำพูนลงคราม ปี 2518

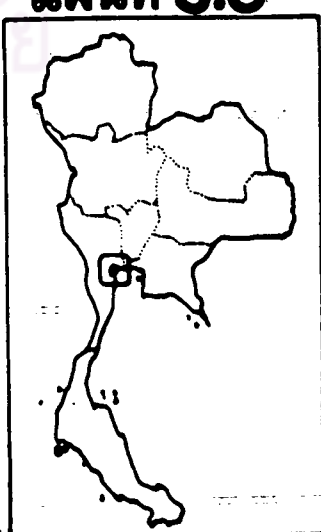
สัญลักษณ์:

ความหนาแน่นประชากร (คน/กม. ²)	
	3000 - 35000
	1200 - 2000
	1000 - 1200
	600 - 700
	600 - 700
	400 - 600
	200 - 400
	< 200

ที่มา: ๓๓๗.๓.๔

แผนที่ 3.8

การจำแนกกลุ่มความหนาแน่นของประชากรระดับตำบลนั้น ได้จากการแบ่งด้วยวิธีประมาณความถี่ของความหนาแน่นของประชากรที่ควรอยู่ในพวกเดียวกัน (คุณภาพนวก) ซึ่งในปี พ.ศ.2509 แบ่งได้เป็น 7 กลุ่ม และในปี พ.ศ.2518 แบ่งได้เป็น 8 กลุ่ม โดยมีความแตกต่างของความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่น้อยกว่า 200 คนต่อ ตร.กม. จนถึงมากกว่า 3,000 คนต่อ ตร.กม. ซึ่งสามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างพื้นที่ที่เป็น เขตเทศบาลและสุขาภิบาล กับพื้นที่ตำบลที่อยู่นอกเขตดังกล่าว

ลักษณะการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามในปี พ.ศ.2509 นั้น สามารถแบ่งกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นของประชากรออกได้เป็น 7 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1	ความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่า 200	คนต่อ ตร.กม. มีอยู่ 4 ตำบล
" 2	" " ตั้งแต่ 200 - 400	" " 4 "
" 3	" " 400 - 560	" " 7 "
" 4	" " 560 - 700	" " 4 "
" 5	" " 700 - 1,000	" " 11 "
" 6	" " 1,000 - 2,000	" " 2 "
" 7	" " 2,900 - 3,300	" " 2 "

พื้นที่ตำบลที่เป็นที่ตั้งของ เทศบาลหรือสุขาภิบาลนั้น จะอยู่ในกลุ่มที่มีความหนาแน่นของประชากรในระดับปานกลางและสูง คือ ตำบลบางกนทีในกลุ่มที่ 4 ตำบลบางนกแขวก และกระดังงาในกลุ่มที่ 5 และ ตำบลแม่กลองและอัมพวาในกลุ่มที่ 7 พื้นที่ตำบลที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง จะจับกลุ่มอยู่ 2 แห่งของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งมีเทศบาลตำบลอัมพวาเป็นศูนย์กลาง โดยมีพื้นที่ตำบลที่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำกระจายกันอยู่รอบนอกออกไป

ลักษณะการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามในปี พ.ศ. 2518 ก็ยังคงมีเค้าโครงเหมือนในปี พ.ศ.2509 โดยแบ่งกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นของประชากรออกได้เป็น 8 กลุ่ม คือ

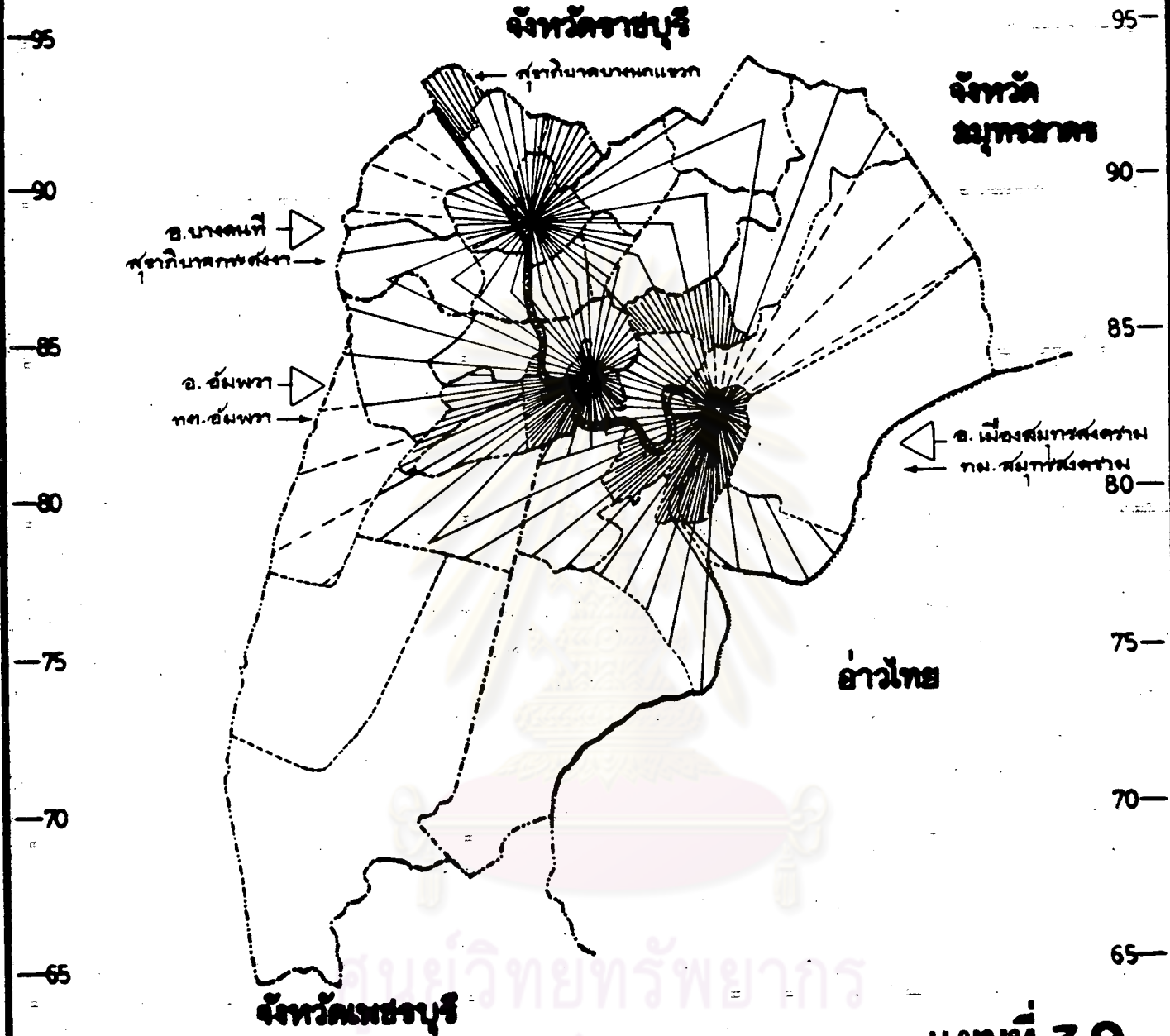
กลุ่มที่ 1	ความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่า	200	คนต่อ ตร.กม. มีอยู่	4 ตำบล
" 2	" " ตั้งแต่	200 - 400	" "	3 "
" 3	" " "	400 - 600	" "	9 "
" 4	" " "	600 - 700	" "	1 "
" 5	" " "	700 - 1,000	" "	10 "
" 6	" " "	1,000 - 1,200	" "	4 "
" 7	" " "	1,200 - 2,000	" "	1 "
" 8	" " "	3,000 - 3,500	" "	2 "

การเกาะกลุ่มของตำบลที่มีความหนาแน่นของประชากร เหมือน ๆ กัน และแตกต่างกัน เริ่มกระจัด และแยกกัน เกิดขาดมากขึ้นกว่าในปี พ.ศ.2509 พื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด เปลี่ยนจาก เทศบาลตำบลอัมพวา มาเป็น เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม โดยเทศบาลเมืองสมุทรสงครามมีความหนาแน่นของประชากร 3,465 คนต่อ ตร.กม. และเทศบาลตำบลอัมพวามีความหนาแน่นของประชากร 3,198 คนต่อ ตร.กม. นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ตำบลที่แยกตัวออกจากกลุ่ม เค็มและปรากฏลักษณะของความเป็นศูนย์กลางออกมาให้เห็นเด่นชัดคือ ตำบลกระดังงา ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอบางคนที และเป็นเขตสุขาภิบาลกระดังงา มีความหนาแน่นของประชากร 1,082 คนต่อ ตร.กม.

พื้นที่ตำบลอื่น ๆ ที่มีความหนาแน่นของประชากรมากเป็นพิเศษ ได้แก่ตำบลคลองเขิน ซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลทั้งของเทศบาลเมือง ฯ และเทศบาลตำบลอัมพวา มีความหนาแน่นของประชากร 1,137 คนต่อ ตร.กม. และตำบลสวนหลวงซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลของเทศบาลตำบลอัมพวา มีความหนาแน่นของประชากร 1,600 คนต่อ ตร.กม. ซึ่งทั้งสองตำบลมีความหนาแน่นของประชากรมากกว่าตำบลกระดังงา แต่เนื่องจากอยู่ติดกับศูนย์กลางใหญ่อยู่แล้ว จึงทำให้ลักษณะความเป็นศูนย์กลางไม่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด

จากผลของการวิเคราะห์ความหนาแน่นของประชากรในปี พ.ศ.2518 จะเห็นแหล่งศูนย์กลางชุมชนและเขตที่อยู่ในอิทธิพลของศูนย์กลางค่อนข้างชัดเจน (ดูแผนที่ 3.9) ศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ซึ่งมีความหนาแน่นของประ-

90 95 00 05 10 15 20 37

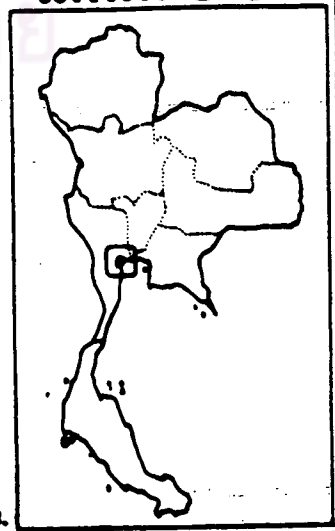
แสดง: ศูนย์กลางชุมชน และเขตที่อยู่ในอิทธิพล ปี 2518

สัญลักษณ์: ศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญ

 เขตที่อยู่ในอิทธิพล และทิศทาง

ที่มา: แผนที่ 3.8

แผนที่ 3.9

ชากร เพิ่มขึ้นเร็วกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัด และอิทธิพลของเทศบาล เมืองสมุทรสงคราม ใกล้เคียงครอบคลุมพื้นที่ส่วนต่างของจังหวัดสมุทรสงครามไว้ทั้งหมด

ในพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดนั้น เทศบาลตำบลอัมพวายังคงมีอิทธิพลครอบคลุม อยู่ แต่อิทธิพลก็กล่าว เริ่มลดลง ซึ่งจะสังเกตได้จากกรณีที่มีความหนาแน่นของประชากร ลดลง

ส่วนในพื้นที่ตอนบนของจังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอบางคนทีเกือบทั้งหมดอยู่ในอิทธิพลของสุขาภิบาลกระดังงา ส่วนสุขาภิบาลบางนกแขวกนั้น เป็นศูนย์กลางขนาดเล็ก ซึ่งมีบทบาทและอิทธิพลน้อยมาก

เส้นทางคมนาคมและปริมาณผู้ใช้เส้นทาง ก็เป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชุมชนที่เป็นศูนย์กลางท้องถิ่น ตลอดจนพื้นที่ที่อยู่ในเขตอิทธิพล และทิศทางการขยายเขตอิทธิพลของศูนย์กลาง ซึ่งจากแผนที่ 3.5 แสดงให้เห็นถึงถนนสายต่าง ๆ ในจังหวัดสมุทรสงคราม จะเห็นได้ว่าเทศบาล เมืองสมุทรสงคราม เป็นศูนย์กลางที่มีถนนสายสำคัญมาบรรจบกัน แนวโน้มของความ เป็นศูนย์กลางชุมชนและการขยายเขตอิทธิพลของ เทศบาล เมืองสมุทรสงครามจึงสูงมาก เมื่อเทียบกับศูนย์กลางชุมชนแห่งอื่น ๆ

2.3 การวัดการกระจายตัวของประชากร

การวัดการกระจายตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามในที่นี้ เป็นการพิจารณาภาพรวมของการกระจายตัวของประชากรอย่างกว้าง ๆ ว่ามีการรวมตัวหรือการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลที่ได้จะบอกเพียงลักษณะรวม ๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และประชากรที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่เท่านั้น แต่จะไม่ครอบคลุมในรายละเอียดเกี่ยวกับการรวมตัวหรือการกระจายตัวของประชากรมากน้อยในท้องที่ตำบลใดบาง ทั้งนี้จะใช้วิธีการวัด 2 วิธีด้วยกัน คือ

2.3.1 การวัดการกระจายตัวของประชากรจาก Lorenz Curve

(ดูแผนภูมิ 3.2)

การวัดการกระจายตัวของประชากรจาก Lorenz Curve นั้นพิจารณาได้จาก เส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรที่สร้างขึ้นจากการกำหนดจุดตัดกันของอัตราส่วนของจำนวนประชากร และขนาดพื้นที่ของตำบลต่าง ๆ หากเส้นโค้งดังกล่าว เขยิบเข้าใกล้ เส้นแสดงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ ก็แสดงว่ามีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่มาก แต่ถาเส้นโค้งดังกล่าว เขยิบห่างจาก เส้นแสดงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ ก็แสดงว่ามีการรวมตัวของประชากรอยู่ในพื้นที่เดียว

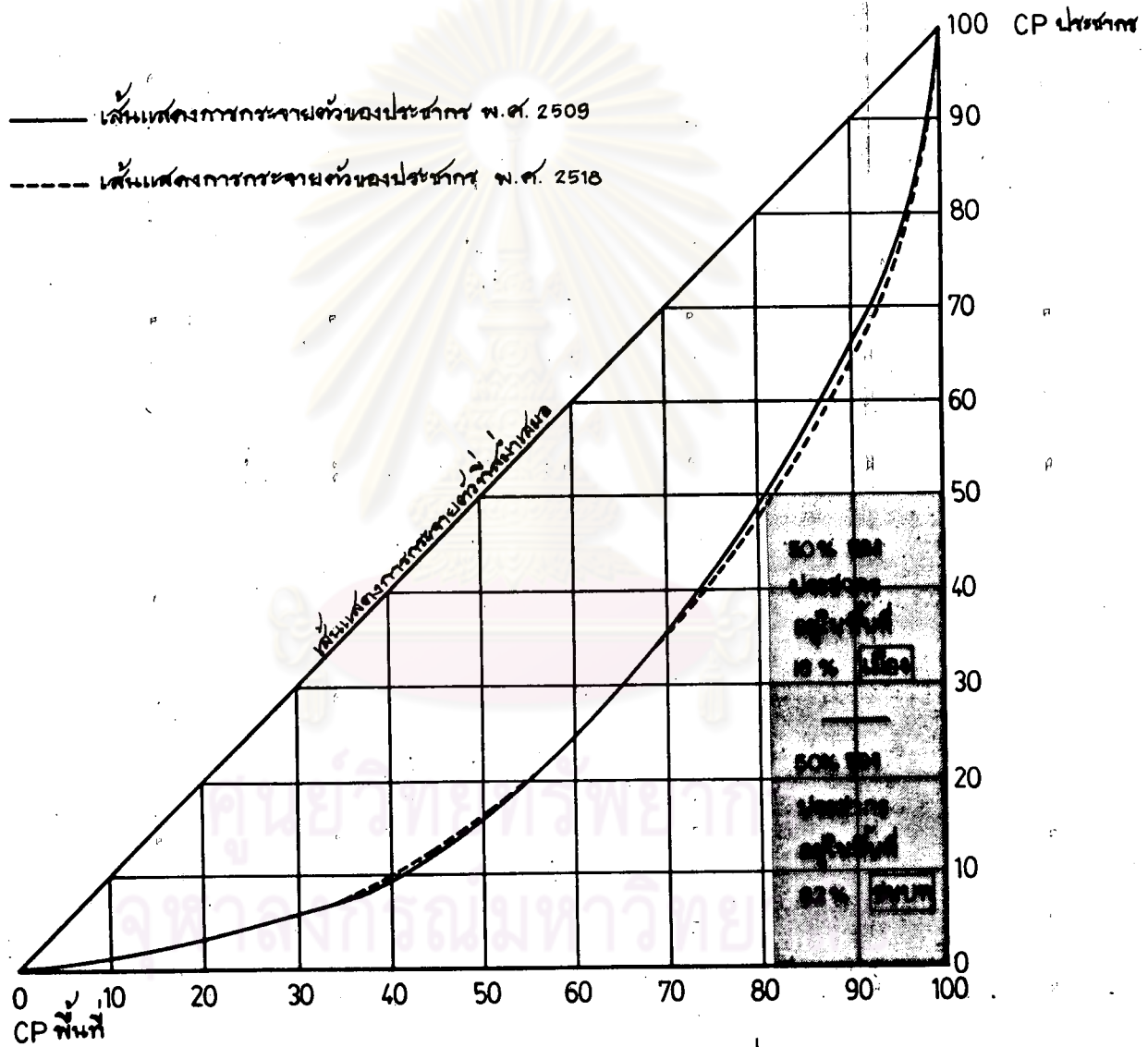
หากการพิจารณาเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ในปี พ.ศ.2509 และ 2518 จะเห็นว่าในปี พ.ศ.2518 มีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่น้อยกว่าปี พ.ศ.2509 เล็กน้อย และเมื่อพิจารณาระยะห่างจากเส้นแสดงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ จะเห็นว่าเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรทั้งสองปียังอยู่ห่างจากเส้นแสดงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอค่อนข้างมาก ซึ่งในรายละเอียดจะพบว่าประมาณร้อยละ 50 ของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม รวมกันอยู่ในพื้นที่ประมาณร้อยละ 18 เท่านั้น ขณะที่อีกร้อยละ 50 ของประชากรที่เหลือ กระจายกันอยู่ในพื้นที่ถึงร้อยละ 82 ของจังหวัด

2.3.2 ดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index)

ดัชนีการรวมตัวของประชากร คือ ค่าที่ใช้วัดการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากร โดยการนำเอาตัวเลขอัตราส่วนของขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรของตำบลต่าง ๆ ของจังหวัดสมุทรสงคราม มาจัดเรียงตามความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประชากรกับพื้นที่ในรูปของความหนาแน่นจากน้อยไปหามาก จากนั้นก็คำนวณค่าการรวมตัวของประชากรจากสูตร

$$\text{ค่าการรวมตัวของประชากร} = \frac{\text{อัตราส่วนสะสมของพื้นที่} - \text{อัตราส่วนสะสมของประชากร}}{\text{อัตราส่วนสะสมของพื้นที่}}$$

แผนภูมิ 3.2 LORENZ CURVES แสดงการกระจายตัวของประชากรระดับตำบล พ.ศ. 2509 - พ.ศ. 2518

ที่มา: ตาราง 3.5 และ 3.6

ผลลัพธ์จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ถ้าผลลัพธ์เข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีการรวมตัวของประชากรในพื้นที่แห่งเดียว แต่ถาผลลัพธ์เข้าใกล้ 0 ก็แสดงว่ามีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่มาก

จากตาราง 3.5 และ 3.6 สามารถคำนวณค่าการรวมตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามในปี พ.ศ.2509 และ 2518 ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าการรวมตัวของประชากรในปี พ.ศ.2509} &= \frac{2,523.42-1,584.08}{2,523.42} \\ &= 0.3722 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ค่าการรวมตัวของประชากรในปี พ.ศ.2518} &= \frac{2,531.08-1,575.39}{2,531.08} \\ &= 0.3776 \end{aligned}$$

จะเห็นว่า ค่าการรวมตัวของประชากรที่คำนวณได้ในปี พ.ศ.2518 สูงกว่าในปี พ.ศ.2509 เล็กน้อย ซึ่งแสดงว่าในปี พ.ศ.2518 มีการรวมตัวของประชากรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ.2509

จากการวัดการกระจายตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามมีแนวโน้มที่จะรวมตัวกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้คาดว่าเนื่องมาจากความแตกต่างของระดับการพัฒนาของพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเมืองสภาพของความเป็นเมืองที่มากขึ้นอาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่ง โดยทางหลวงที่เกิดขึ้นใหม่ ขยายส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมในเมืองเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เป็นปัจจัยดึงดูดให้ประชากรในชนบท อพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปหาแหล่งงานในเมืองมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ตาราง 3.5 การกระจายตัวของประชากรระดับตำบล ของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2509

เขตการปกครอง ตำบล (1)	พื้นที่		ร้อยละสะสม ของพื้นที่ (4)	ประชากร		ร้อยละสะสม ของประชากร (7)	ความหนาแน่นเฉลี่ยของ ประชากร (คน/กม ²) (8)
	กม ² (2)	% (3)		คน (5)	% (6)		
1. ยี่สาร	55.7	13.83	13.83	3,477	1.96	1.96	62
2. คลองโคน	35.5	8.22	22.65	3,090	1.75	3.71	87
3. แพรกหนามแดง	30.7	7.62	30.27	3,697	2.09	5.80	120
4. บางแก้ว	31.2	7.77	38.04	4,223	2.39	8.19	135
5. ลาดใหญ่	28.2	7.00	45.04	7,653	4.33	12.52	271
6. วัดประดู่	15.9	3.95	48.99	4,887	2.76	15.28	307
7. นางตะเคียน	15.6	3.87	52.86	4,890	2.76	15.04	314
8. บางยี่รงค์	9.8	2.43	55.29	3,514	1.99	20.23	359
9. เข็มืองใหม่	13.8	3.43	58.72	5,657	3.27	23.23	410
10. บางจะเกร็ง	7.9	1.96	60.68	3,276	1.85	25.08	415
11. แห้วใหญ่	13.1	2.15	63.93	5,759	3.25	28.33	440
12. ทอมนะโนรา	11.0	2.73	66.66	4,840	2.74	31.67	440

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
13. ทาคา	12.0	2.98	68.64	5,394	3.05	34.12	450
14. แควอ้อม	5.6	1.39	70.03	2,842	1.61	35.73	508
15. บางสะแก	9.2	2.28	72.31	4,647	2.68	38.41	516
16. จอมปลวก	6.6	1.64	73.95	3,699	2.09	40.50	561
17. ปลายโพงพาง	14.0	3.48	77.43	7,966	4.50	45.00	569
18. บางคนที*	5.8	1.44	78.87	3,625	2.05	47.05	625
19. ขายแพง	2.9	0.72	79.59	1,903	1.07	48.12	656
20. บางกระบือ	3.0	0.75	80.34	2,161	1.22	49.34	720
21. บางนางลิ่	5.1	1.27	81.61	3,745	2.12	51.46	734
22. บางกุง	3.5	0.87	82.48	2,674	1.51	52.97	764
23. โรงทึบ	3.7	0.92	83.40	2,841	1.61	54.58	768
24. บางพรม	3.7	0.92	84.32	2,899	1.64	56.22	784
25. บ้านปรก	6.8	1.69	86.01	5,525	3.12	59.34	813
26. บางชันแตก	11.4	2.83	89.84	9,748	5.51	64.85	855
27. บางนกแขวก*	2.7	0.67	90.51	2,324	1.31	66.16	861

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
28. บางซาง	5.6	1.39	91.90	5,013	2.83	68.99	895
29. บางแค	3.7	0.92	92.82	3,411	1.93	70.92	922
30. กระดังงา	5.4	1.34	94.16	5,330	3.01	73.93	987
31. ทายหาก	3.9	0.97	95.13	3,886	2.20	76.13	996
32. คลองเขิน	4.9	1.22	96.35	5,107	2.89	79.02	1,042
33. ส่วนหลวง	4.2	1.04	97.39	6,326	3.58	82.60	1,506
34. แมกกลอง	8.0	1.99	99.38	22,642	12.80	95.40	2,830
35. อัมพวา	2.5	0.62	100.00	8,137	4.60	100.00	3,255
ผลรวม	402.7	100.00	2,523.42	176,908	100.00	1,584.08	440

หมายเหตุ : ** ค่าบดที่เป็นเทศบาล
 * ค่าบดที่เป็นสุขาภิบาลทั้งหมดหรือบางส่วน

ที่มา : ช่อง (2), (5) และ (8) จากตาราง 3.4

ตาราง 3.6 การกระจายตัวของประชากรระดับตำบลของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2518

เขตการปกครองตำบล (1)	พื้นที่ พื้นที่		ร้อยละสะสม ของพื้นที่ (4)	ประชากร		ร้อยละสะสม ของประชากร (7)	ความหนาแน่นเฉลี่ยของ ประชากร (คน/กม. ²) (8)
	กม. ² (2)	% (3)		คน (5)	% (6)		
1. ยี่สาร	55.7	13.83	13.83	3,693	1.90	1.90	66
2. คลองโคน	35.5	8.82	22.65	3,730	1.92	3.82	105
3. แพรกหนามแดง	30.7	7.62	30.27	3,736	1.92	5.74	122
4. บางแก้ว	31.3	7.77	38.04	5,132	2.64	8.36	164
5. ลาดใหญ่	28.2	7.00	45.04	8,497	4.37	12.75	301
6. บางยี่รงค์	9.8	2.43	47.47	3,427	1.76	14.51	350
7. วัดประดู่	15.9	3.95	51.42	5,703	2.93	17.44	359
8. นางตะเคียน	15.6	3.87	55.29	6,518	3.35	20.79	418
9. เข้มองใหม่	13.8	3.43	58.72	6,129	3.15	23.94	444
10. บางจะเกร็ง	7.9	1.96	60.68	3,569	1.84	25.78	452
11. ทอมนะโนรา	11.0	2.73	63.41	5,181	2.67	28.45	471
12. แหลมใหญ่	13.1	3.25	66.66	6,577	3.38	31.83	502
13. บางสะแก	9.2	2.28	68.94	4,665	2.40	34.23	507

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
14. แควอ้อม	5.6	1.39	70.33	2,949	1.52	35.75	527
15. ทาคา	12.0	2.98	73.31	6,330	3.26	39.01	528
16. จอมปลวก	6.6	1.64	74.95	3,647	1.88	40.89	553
17. ปลาขี้ผงพวง	14.0	3.48	78.43	8,893	4.58	45.47	635
18. บางคันทิ	5.8	1.44	79.87	3,739	1.92	47.39	645
19. ขายแพง	2.9	0.72	80.59	2,139	1.10	48.49	738
20. บางกุง	3.5	0.87	81.46	2,719	1.40	49.89	777
21. บางนางลิ	5.1	1.27	82.73	4,060	2.09	51.98	796
22. บางกระบือ	3.0	0.75	83.48	2,402	1.24	53.22	801
23. บ้านปรก	6.8	1.69	85.17	5,577	2.87	56.09	820
24. โรงทิม	3.7	0.92	86.09	3,074	1.58	57.67	831
25. บางนกแขวก	2.7	0.67	86.76	2,267	1.17	58.48	840
26. บางชันแตก	11.4	2.83	89.59	9,921	5.10	63.94	870
27. บางพรม	3.7	0.92	90.51	3,226	1.66	65.60	872
28. บางช้าง	5.6	1.39	91.90	5,200	2.68	68.28	929
29. บางแค	3.7	0.92	92.82	3,759	0.93	70.21	1,016

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
30. ทายาท	3.9	0.97	93.79	4,043	2.08	72.29	1,037
31. กระจกเงา	5.4	1.34	95.13	5,843	3.01	75.30	1,082
32. คลองเขิน	4.9	1.22	96.35	5,569	2.87	78.17	1,137
33. สวนหลวง	4.2	1.04	97.39	6,721	3.46	81.63	1,600
34. อัมพวา ^{**}	2.5	0.62	98.01	7,996	4.11	85.74	3,198
35. แมกทอง ^{**}	8.0	1.99	100.00	27,717	14.26	100.00	3,465
ผลรวม	402.7	100.00	2,531.08	194,348	100.00	1,575.39	483

หมายเหตุ : ^{**} ค่าบิลที่เป็นเทศบาล

⁺ ค่าบิลที่เป็นสมาชิกบาททั้งหมดหรือบางส่วน

ที่มา : ช่อง (2), (5) และ (8) จากตาราง 3.4

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

2.4.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรระหว่าง พ.ศ.2509 - 2518

(ดูตาราง 3.4)

ในช่วงเวลา 10 ปี ระหว่าง พ.ศ.2509 - 2518 จังหวัดสมุทรสงครามมีประชากรเพิ่มขึ้นทั้งหมด 17,440 คน หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 9.3 ซึ่งเฉลี่ยแล้วไม่ถึงร้อยละ 1 ต่อปี นับเป็นอัตราการเพิ่มที่ต่ำมาก ทั้งนี้เนื่องจากการที่มีการอพยพย้ายออกของประชากรมาก ขณะที่การเพิ่มของประชากรตามธรรมชาติมีน้อย สาเหตุของการอพยพย้ายออกของประชากรนั้น คาดว่า เนื่องจากจังหวัดสมุทรสงครามมีประชากรหนาแน่น พื้นที่ต่าง ๆ ถูกนำมาใช้ประโยชน์จนหมดสิ้น การไร้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรมมีจำกัด ไม่อาจขยายต่อไปได้ ขณะเดียวกันเทคนิคในการเกษตรกรรมแบบใหม่ ทำให้ความจำเป็นในการใช้แรงงานด้านการเกษตรกรรมลดลง ประชากรจำเป็นต้องเปลี่ยนอาชีพมาเป็นการให้บริการและรับจ้างแรงงานในเมืองมากขึ้น และเนื่องจากในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการขนส่งนั้น จังหวัดสมุทรสงครามมีการเติบโตทางเศรษฐกิจในภาคการค้า การอุตสาหกรรม และการบริการอยู่ในระดับต่ำ ประชากรไม่อาจจะหางานทำได้ จึงต้องอพยพย้ายออกไปหาแหล่งงานในจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งงานที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ

ในเขตพื้นที่ระดับอำเภอ นั้น อำเภอเมืองสมุทรสงครามมีประชากรเพิ่มขึ้นจากเดิมมากที่สุด คือร้อยละ 14.4 รองลงมาคืออำเภอดัมพวา มีประชากรเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 7.6 และอำเภอบางคนที มีประชากรเพิ่มขึ้นจากเดิมเพียงร้อยละ 4.4 เท่านั้น ส่วนในเขตพื้นที่ระดับตำบลนั้น โดยทั่วไปตำบลที่มีประชากรเบาบาง จะมีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงกว่าตำบลที่มีประชากรหนาแน่น ยกเว้นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญที่สุดของจังหวัด

2.4.2 บริเวณพื้นที่ที่รับการเพิ่มของประชากร เป็นส่วนใหญ่ (ดูแผนที่ 3.10)

จากการแบ่งกลุ่มตำบลด้วยวิธีประมาณความถี่ของการเพิ่มประชากร เป็นร้อยละของการเพิ่มทั้งจังหวัดระหว่าง พ.ศ.2509 - 2518 สามารถแบ่งออกได้เป็น

8 กลุ่มด้วยกัน คือ

กลุ่มที่ 1 ประชากรลดลง มีอยู่ 5 ตำบลด้วยกัน รวมทั้งตำบลบางนกแขวก ซึ่งเป็นเขตสุขาภิบาลบางนกแขวก และตำบลอัมพวาซึ่งเป็นเขตเทศบาลตำบลอัมพวาด้วย

กลุ่มที่ 2 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 0 - 1.4 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด มีอยู่ 12 ตำบล รวมทั้งตำบลบางคนที่ซึ่งบางส่วนเป็นเขตสุขาภิบาลบางนกแขวก

กลุ่มที่ 3 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.4 - 2.0 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด มีอยู่ 5 ตำบล

กลุ่มที่ 4 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.0 - 3.0 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด มีอยู่ 4 ตำบล รวมทั้งตำบลกระดังงา ซึ่งบางส่วนเป็นเขตสุขาภิบาลกระดังงา

กลุ่มที่ 5 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.0 - 4.0 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด มีอยู่ตำบลเดียว คือ ตำบลคลองโคน

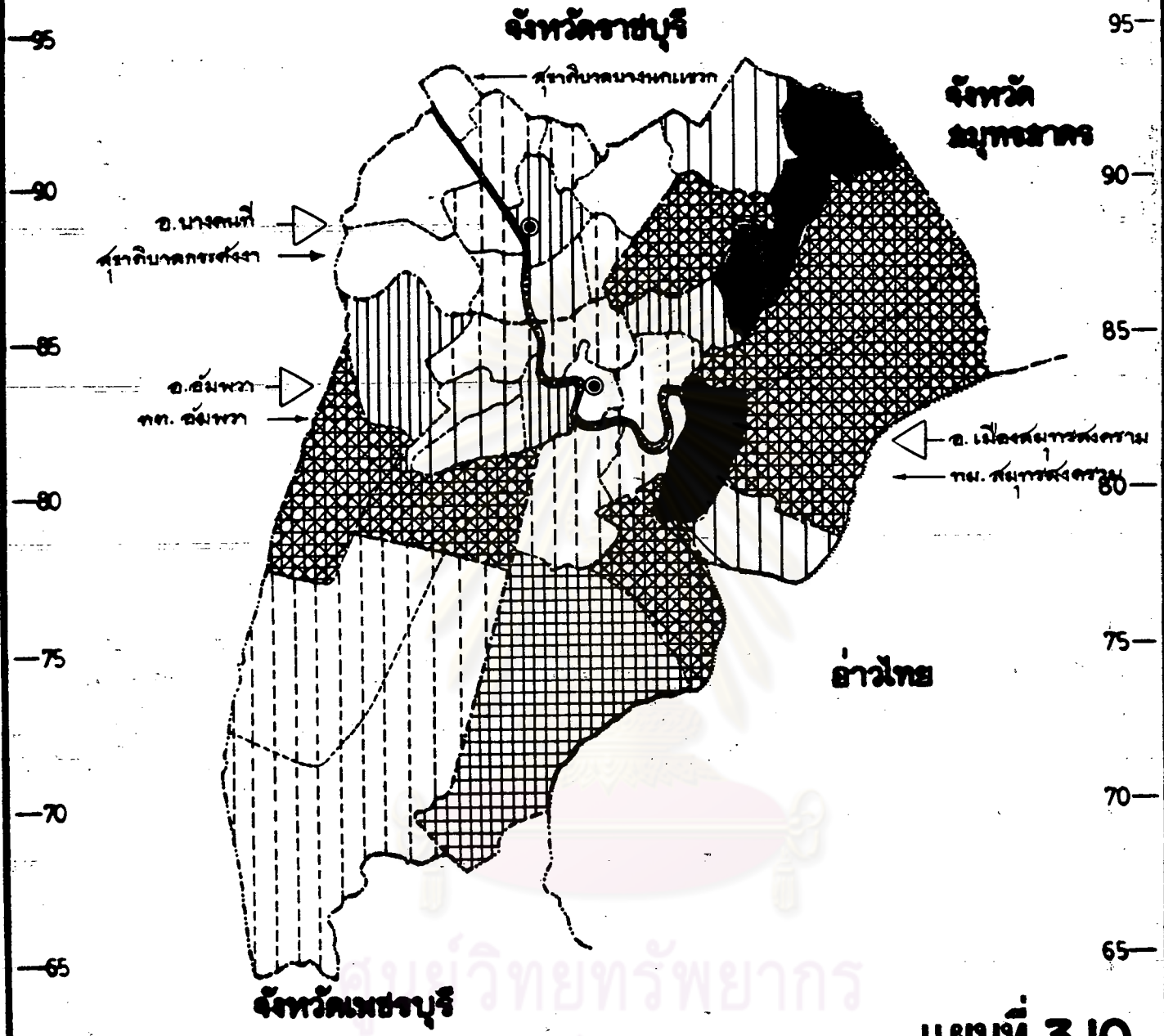
กลุ่มที่ 6 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 - 7.0 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด มีอยู่ 6 ตำบล

กลุ่มที่ 7 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.0 - 10.0 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด มีอยู่ตำบลเดียว คือ ตำบลนางตะเคียน

กลุ่มที่ 8 ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.0 - 30.0 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด มีอยู่ตำบลเดียว คือ ตำบลแมกลอง ซึ่งเป็นเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

จะเห็นได้ว่า เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เป็นพื้นที่เดียวที่น่าสนใจ โดยรับการเพิ่มของประชากรเป็นส่วนใหญ่ คือ 5,075 คน หรือร้อยละ 29.1 ของการเพิ่มทั้งจังหวัด ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากอิทธิพลของเส้นทางคมนาคมขนส่งทางถนน โดยเฉพาะทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี - ปากท่อ ซึ่งส่งผลให้เทศบาลเมืองสมุทรสงครามมีบทบาทและอิทธิพลต่อพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของจังหวัดเพิ่มมากขึ้น และยังส่งผลให้พื้นที่รอบ ๆ เทศบาลเมืองสมุทรสงครามซึ่งอยู่ในโครงข่ายของทางหลวงสายนี้ ซึ่งแต่เดิมมีประชากรเบาบางมีการรับบริการเพิ่มของประชากรมากกว่าในบริเวณที่อยู่ห่างออกไปอีกด้วย

90 95 00 05 10 15 20 50

แสดง: การเปลี่ยนแปลงประชากรเป็นร้อยละของการ
เปลี่ยนแปลงทั้งจังหวัด ระหว่างปี 2509-2518
สัญลักษณ์: การเปลี่ยนแปลงประชากร < %

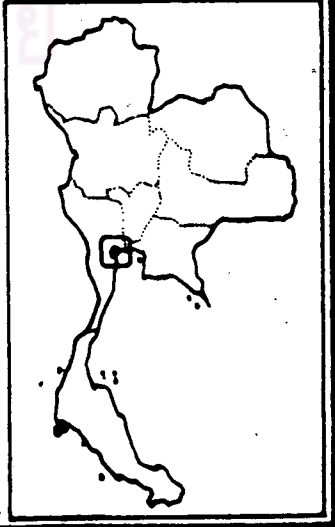
	เพิ่ม 20-30		เพิ่ม 2-3
	" 7-10		" 14-2
	" 4-7		" 0-14
	" 3-4		ตก 0-1

การเปลี่ยนแปลงประชากรรวม = 100 %

ที่มา: ตาราง 3.4

แผนที่ 3.10

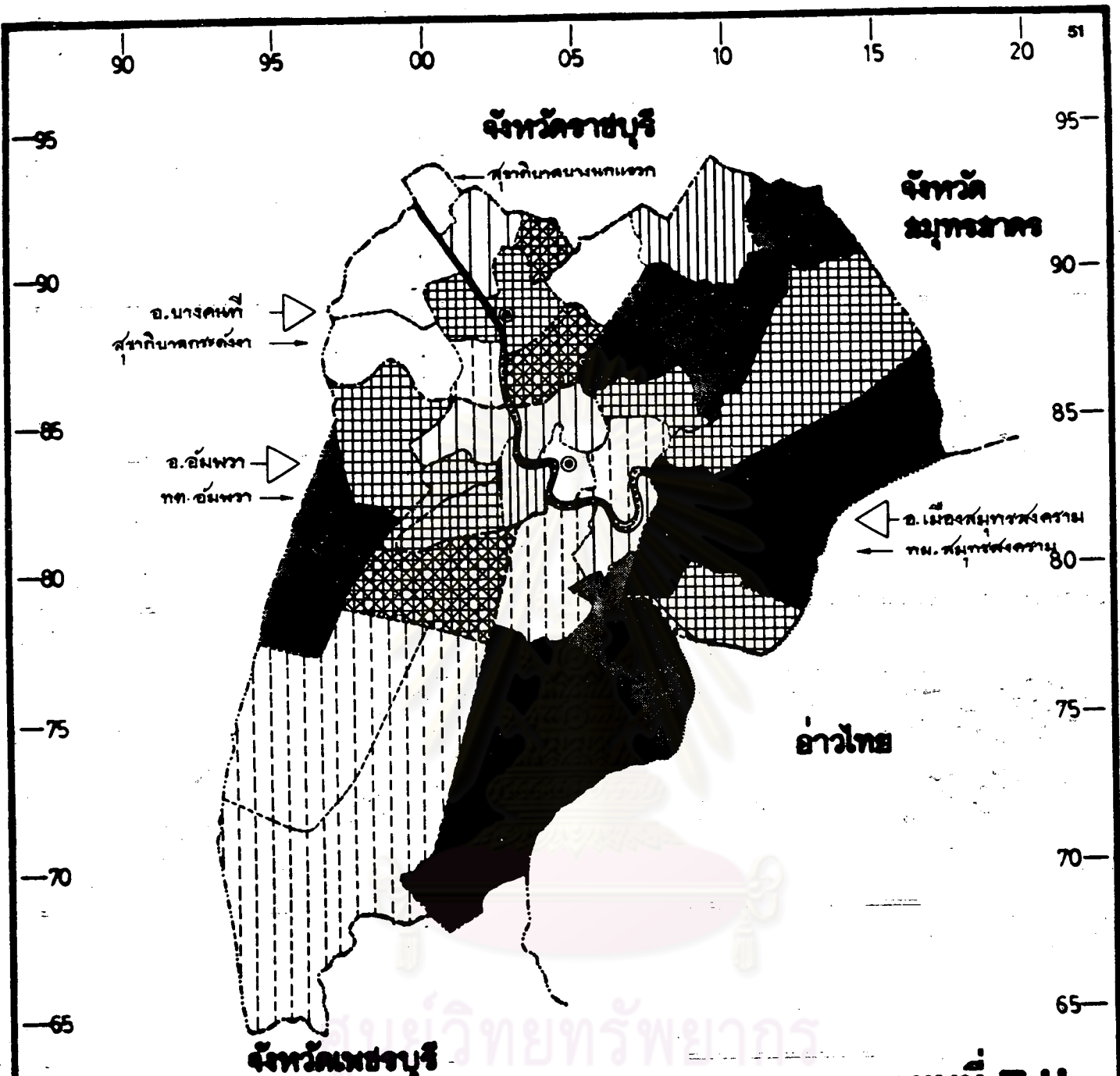

2.4.3 บริเวณที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงและต่ำ และบริเวณที่มีประชากรลดลง (ดูแผนที่ 3.11)

พื้นที่ที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูง ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณเดียวกันกับพื้นที่ที่รับการเพิ่มของประชากรมากในช่วงเวลาเดียวกัน พื้นที่ดังกล่าวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เกือบทั้งหมด ยกเว้นบริเวณตอนบนของจังหวัดซึ่งตกอยู่ใต้อิทธิพลของสุขาภิบาลกระดังงา และอยู่ภายใต้โครงข่ายของเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี - ปากท่อ และทางหลวงแผ่นดินสายบางแพ - สมุทรสงคราม ส่วนใหญ่ของพื้นที่เหล่านี้ยังมีประชากรเบาบางกว่าพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ซึ่งหมายถึงว่ายังมีโอกาสในการรับประชากรเพิ่มมากกว่าพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของจังหวัด

สำหรับพื้นที่ที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรต่ำส่วนใหญ่จะจับกลุ่มอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัดรอบ ๆ เทศบาลตำบลอัมพวา พื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่มีประชากรหนาแน่นอยู่แล้ว ประกอบกับการที่เทศบาลตำบลอัมพวาให้ความสำคัญและอิทธิพลในฐานะศูนย์กลางชุมชนไป เนื่องจากการเปิดใช้ทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี - ปากท่อ ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรค่อนข้างต่ำ นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดงทางคาบตะวันตกของอำเภออัมพวา ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา และมีคุณภาพดินไม่สู้ดีนัก ประกอบกับปัญหาเกี่ยวกับน้ำเค็ม ทำให้ผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกิดการอพยพย้ายออกของประชากร อัตราการเพิ่มของประชากรโดยส่วนรวมจึงค่อนข้างต่ำตามไปด้วย

ส่วนพื้นที่ที่มีประชากรลดลงนั้นนอกจากเทศบาลตำบลอัมพวา ซึ่งสูญเสียอิทธิพลในฐานะศูนย์กลางชุมชนไปแล้ว พื้นที่ที่เหลือจะครอบคลุมพื้นที่บริเวณตอนบนสุดของจังหวัด (ยกเว้นพื้นที่ที่อยู่ติดกับสุขาภิบาลกระดังงาซึ่งยังเป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีอิทธิพลอยู่) ซึ่งรวมทั้งตำบลบางนกแขวกซึ่งเป็นเขตสุขาภิบาลบางนกแขวกด้วย สาเหตุของการที่ประชากรลดลงนั้น คาดว่าเนื่องมาจากอิทธิพลของชุมชนในจังหวัดข้างเคียง ซึ่งมีการพัฒนาสูงกว่าใดแกชุมชนในเขตอำเภอวัดเพลง และอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี รวมทั้งปัญหาในการขยายพื้นที่ทำกิน ทำให้ประชากรอพยพย้ายออกในอัตราที่สูงกว่าการย้ายเข้าและการเพิ่มความหนาแน่น ทำให้ประชากรในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนลดลง

แสดง: การเปลี่ยนแปลงประชากร ปี2518 เป็นร้อยละจากปี2509

สัญลักษณ์:

การเปลี่ยนแปลงประชากร ($\%$)	
	เพิ่ม > 20
	" 13-20
	" 10-13
	" 7-10
	เพิ่ม 5-7
	" 2-5
	" 0-2
	ลด 0-2.6

การเปลี่ยนแปลงประชากรรวม 9.9 %

ที่มา: ตาราง 3.4

แผนที่ 3.11

